

VASTAANOTTAJASTA TEKIJÄKSI

Mediakasvatusopetuksen kehittäminen alakouluissa

Henna-Riikka Huttunen
Johanna Viherä
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Turun toimipaikka
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Huttunen, Henna-Riikka & Viherä, Johanna. Vastaanottajasta tekijäksi. Mediakasvatusopetuksen kehittäminen alakouluissa. Turku, syksy 2010, 73 s., 8 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak länsi, Turku. Viestinnän koulutusohjelma, medianomi (AMK).

Opinnäytetyö koostuu tutkielmasta ja kehittämishankkeesta. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, sopiiko mediapajamuotoinen opetus osaksi alakoulun mediaopetusta ja miten alakoulun mediakasvatusta voisi kehittää liittämällä se laajemmaksi osaksi muuta opetusta. Kehittämishankkeena oli videopaja-kurssi yhden varsinaissuomalaisen alakoulun neljännelle luokalle.

Lähtötilanteen selvittämiseksi kyseisen luokan opettajaa haastateltiin siitä, kuinka hän on ottanut Opetushallituksen asettamat mediakasvatustavoitteet huomioon opetuksessaan. Kehittämishankkeen tavoitteena oli opettaa ne mediakasvatuksen tavoitteina olevat asiat, joita opettaja ei ollut painottanut opetuksessaan. Opettaja oli keskittynyt opetuksessaan viestin vastaanottajapuoleen, joten videopaja oli luonnollinen valinta viestin tuottamisen opettamiseksi.

Kurssin aikana tarkkailtiin oppilaita ja havainnoitiin sitä, miten he ymmärtävät mediaa. Ennen kurssin suunnittelua oppilaille tehtiin kysely, jonka avulla selvitettiin heidän median käyttöönsä ja mediateknisiä taitojaan. Kurssin jälkeen oppilaat tekivät testin, jonka avulla selvitettiin miten he olivat sisäistäneet opetetut asiat mediapajaopetuksella, eli itse tekemällä. Oppilaiden tekemistä tuotoksista sekä lopputestistä voitiin päätellä, että oppilaat sisäistivät kurssilla opetetut asiat keskimäärin hyvin.

Kehitysehdotukset liittyvät median käyttöön kouluissa. Median käyttöä voisi kehittää liittämällä mediapaja itsenäiseksi osaksi opetusta, lisäämällä median käyttöä opetusvälineenä ja -sisältöinä kaikissa oppiaineissa. Kehitysehdotukset muokkautuivat koulun mediapainotteisen luokanopettajan haastattelun ja kurssilla tehtyjen havaintojen, sekä lähdekirjallisuuden perusteella.

Opinnäytetyöprosessin aikana selvisi, kuinka suuri, luonnollinen ja innostava osa media on lasten elämää. Selvisi myös, että aikuiset saattavat kokea lasten median käytön vaingoittavana tekijänä, eivätkä he välttämättä pidä mediaa lasta kasvattavana tai kehittävänä asiana.

Asiasanat: mediakasvatus, medialukutaito, mediapaja, mediataidot, mediakompetenssi, viestintäkasvatus, viestintätaidot

ABSTRACT

Huttunen, Henna-Riikka and Viherä, Johanna. From Consumer to Producer. Developing Media Education in Elementary School.

73 p., 8 appendices. Language: Finnish. Turku, autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Communication and Media Arts.

This thesis consists of two parts: research on building media competence in elementary schools and a developing project. The purpose of the study was to find out if the media workshop is a good way to teach media skills to children and how to develop teaching methods with media. The development project was a video workshop for a class of 4th grades in one elementary school in Western Finland.

The teacher was interviewed to clarify the starting level. The interview concentrated on finding out how media is used during the lessons. The main goal of the media workshop was to teach the points that the teacher had not been emphasising. The media workshop was a good way to teach media production because the teacher had not paid attention to that.

The pupils were studied and observed in four different ways. Before the workshop the pupils filled out a form about their knowledge of media, during the media workshop pupils were observed about understanding media, and after the workshop they made a self valuation and a final test. Based on the productions during the workshop and the final test, it can be concluded that on average students learnt well.

According to the outcome of the study, it can be suggested that media workshop, as a separate part of teaching, would enhance media knowledge and usage. The suggestions for development were based on the interview of the teacher, observations during the media workshop, and the literature used as reference.

During the workshop certain points became obvious: Media is a big and natural part of children's life. However, some parents may see media as a harmful and not as an educational part of their children's life.

Keywords: media education, media literacy, workshop, media skills, media competence, communication training, communication skills

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	
2 MEDIAKASVATUS KOULUISSA	8
2.1 Mediakasvatuksen käsitteitä	8
2.2 Media kasvattajana	9
2.3 Mediakasvatuksen haasteet ja mahdollisuudet	10
2.4 Mediakasvatuksen tilanne kouluissa	12
3 LAPSET JA MEDIA	15
3.1 Aikuisten suhtautuminen lasten median käyttöön	15
3.2 Media oppimisympäristönä	16
4 MEDIAPAJA OPPIMISEN VÄLINEENÄ	18
4.1 Mediapajan idea	18
4.2 Mediapajan tavoitteet	19
4.3 Mediapajan toteutus	20
4.4 Mediapajan tuotteena uutinen	21
4.5 Mediakasvatukset tilanne luokassa	23
4.5.1 Oppilaiden valmiudet opettajan mukaan	23
4.5.2 Oppilaiden osaaminen kyselyn perusteella	26
5 VIDEOPAJAN RAKENNE	33
5.1 Uutinen ja julkaiseminen	33
5.2 Käsikirjoitus	34
5.3 Kysymysrakenne	35
5.4 Ennakkotiedon hakeminen	36
5.5 Kuvaaminen	37
5.6 Editoinnin suunnittelu	39
5.6.1 Uutisen rakenne ja kerronnalliset keinot	39
5.6.2 Spiikki	42
5.6.3 Kuvallinen ilmaisu	42

5.7	Editointi	43
5.8	Sosiaaliset taidot	45
6	KIRJALLISEN TESTIN TULOKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET	47
6.1	Testitulokset	47
6.1.1	Kirjallisen testin tulokset	47
6.1.2	Itsearviointin tulokset	49
6.2	Kehitysehdotukset	50
6.2.1	Media opetuksen välineenä	50
6.2.2	Mediapaja täydentämässä opetusta	53
7	YHTEENVETO	55
	LÄHTEET	58
	Kirjallisuus	
	Elektroniset lähteet	
	Aineistolähteet	
	LIITTEET	60
	LIITE 1: Haastattelupohja opettajille	
	LIITE 2: Mediankäyttökysely oppilaille ennen kurssia	
	LIITE 3: Kurssisuunnitelma tunneittain	
	LIITE 4: Yhteistyökoulun atk-opetuksen luokkakohtaiset tavoitteet	
	LIITE 5: Tehtävät	
	LIITE 6: Leikkausohjeita	
	LIITE 7: Testi oppilaille	
	LIITE 8: Oppilaiden itsearviointi -lomake	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme koostuu tutkielmasta ja neljäsluokkalaisille pitämästämme mediapajamuotoisesta videokurssista. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten Opetushallituksen mediakasvatustavoitteet käytännössä toteutuvat yhden alakoulun neljännen luokan kohdalla, ja miten mediakasvatusta voitaisiin kehittää alakoulussa sekä mediapajamuotoisesti että ottamalla media osaksi muuta opetusta.

Lasten median käyttöä ja mediakasvatuksen keinoja on tutkittu paljon. Mediakasvatus ei ole oma oppiaineensa, eikä sen toteutumista peruskouluissa mitata samalla tavalla kokein kuin omia oppiainekokonaisuuksia. Opettajakoulutuksessa ei ole pakollisena mediakasvatuksen opiskelua, vaan se on osana muita ainekokonaisuuksia.

Päätimme toteuttaa opinnäytetyönämme kehityshankkeen yhteistyössä yhden varsinaissuomalaisen alakoulun neljännen luokan kanssa. Opinnäytetyöhankeen on tarkoitus auttaa yhteistyökoulua, sekä kouluja laajemmin, kehittämään mediakasvatusta opetuksessaan.

Ennen kurssin suunnittelua haastattelimme yhteistyöluokan opettajaa siitä, miten hän on ottanut median huomioon opetuksessaan. Haastattelimme myös saman koulun media-
luokan opettajaa, jotta saimme ideoita siihen, miten olemassa olevia mediankasvatuskäytäntöjä voitaisiin hyödyntää myös tavallisen luokan opetuksessa. Koska tutkimamme luokka oli kielipainotteinen, kiinnitimme huomiota myös siihen, miten media voi auttaa lasta kielen oppimisessa.

Teimme oppilaille kyselyn heidän median käytöstään ennen kurssin alkua. Media on suuri osa tämän päivän lapsen elämää koulun ulkopuolella. Kurssin jälkeen pidimme oppilaille testin, jolla mittasimme sitä, miten oppilaat sisäistivät opetetut asiat.

Tutkielmamme teoreettis-taustoittavassa osiossa kerromme lapsen suhteesta mediaan, ja aikuisen suhtautumisesta lapsen median käyttöön. Tarkastelemme myös mediaa oppimisen välineenä ja mediakasvatuksen tilaa suomalaisissa alakouluissa. Kerromme myös opettajien ja koulujen haasteista mediakasvatuksessa. Tämän jälkeen siirrymme analysoimaan omaa kehityshankettamme.

2 MEDIAKASVATUS KOULUISSA

2.1 Mediakasvatuksen käsitteitä

Medialla tarkoitetaan tiedotusvälineitä ja julkaisualustoja. Media voi tarkoittaa mediasisältöjä, -tekniikkaa tai viestintävälineitä. Tutkielmassamme käytämme media-sanaa yläkäsitteenä sisältäen tiedotusvälineet, julkaisualustat ja mediasisällöt sekä -tekniikat.

Viestintäkasvatus on yläkäsite ilmaisu- ja mediakasvatukselle. *Mediakasvatus* ja *mediapedagogiikka* on jaettu kolmeen alueeseen: 1. median käyttö ja oppiminen mediaympäristössä koulun ulkopuolella 2. opetus mediasta ja 3. opetus medialla. Mediakasvatusta ovat ne sisällölliset ja pedagogiset ratkaisut, joilla tuetaan oppilaan kasvua medialukutaidon alueella. *Mediaoppi* on puolestaan se aine, jossa mediakasvatusta opetetaan. (Kotilainen 1999, 32–34.) Opetushallitus käyttää *viestintä-* ja *mediataitoja* puhuessaan mediakasvatuksesta alakouluissa. Itse käytämme mediakasvatus-termiä korvaamassa viestintä- ja mediataitoja.

Mediakompetenssi tarkoittaa muun muassa taitoa ymmärtää mediaa ja mediasisältöjä myös omien mediakokemusten avulla, sekä kokijan tavoitteellista toimintaa (emt., 39). Mediakompetenssi on laajempi ja monipuolisempi käsite kuin medialukutaito tai mediataju. Mediakompetenssia tarvitaan tulkittaessa ja tehtäessä mediasisältöjä, jotta toiminnasta saadaan kriittistä ja tavoitteellista. *Medialukutaito* ja *mediataju* ovat käsitteitä yksilön osaamiselle tulkita mediasisältöjä (emt., 36). Tutkielmamme tarkoituksena on lisätä keinoja lasten mediakompetenssin kehittämiseksi.

Mediakulttuuri-sanaa käytetään tämän ajan kulttuurista, koska kulttuuri on täynnä mediasisältöjä ja mediavälineiden kanssa toimimista. *Mediatodellisuus* on median eli viestimien luoma todellisuus, jonka vaikutuksen alaisena elämme joka päivä. Mediatodellisuus koostuu kulttuurisista arvoista, tarinoista ja malleista. (Emt., 40–41.) Mediakulttuuri on osa lasten arkipäivää (ks. luku 3).

Mediapajalla tarkoitetaan työpajamuotoista oppimista, jonka tärkein ominaisuus on itse tekemällä oppiminen. Käytämme opetuksestamme termiä *videopaja*, koska opetuksemme on videosisältöjen tuottamista ja tekemällä oppimista. Videopajamme sisältöjen tuottaminen ei liity muihin kouluaineisiin. Mediapaja on kurssiluonteinen kokonaisuus.

2.2 Media kasvattajana

Median käytön lisääntyessä median vastuu kasvattajana on voimistunut. Kaikki vastuu kasvattamisesta ei kuulu vanhemmille ja medialle, vaan kouluilla on osansa siitä. Alakoulussa vastuu mediakasvatuksesta kuuluu oppikokonaisuuteen viestintä- ja mediataidot, joista tässä tutkielmassa puhumme mediakasvatuksena. Mediakasvatus ja media kasvattajana ovat yhteydessä toisiinsa: Jos lapsi ei osaa tulkita mediasisältöjä kriittisesti, hän voi saada niistä vahingollisia vaikutteita. Jos sisällön tuottaja ei ole suunnannut aineistoaan kasvatuksen välineeksi, ei sitä voida ajatella suoraan kasvatust materiaalina. Kaikki materiaali ei ole suunnattu lapsille, joten heidän pitää osata etsiä ja heitä pitää ohjeistaa löytämään ikäisilleen suunnattu materiaali, jotta myös median vastuu kasvattajana toteutuu.

Lapsi tarvitsee mediakasvatuksen osa-alueita, jossa opitaan kriittisyyttä. Kun lapsi osaa käyttää tiedonhakuun tarvittavia välineitä, hän voi etsiä tarvitsemaansa tietoa. Tiedon löydettyään hänen tulee ymmärtää, onko tieto tarpeellista tai luotettavaa. Lapsen pitäisi osata olla kriittinen löytämäänsä asiaa kohtaan.

Median kohdalla lapsista ja nuorista saattaa tulla vanhempien kasvattajia (Matikainen 2008, 19). Moni lapsi ja nuori opastaa omaa äitiään, kasvattajista yhtä tärkeää, tietokoneen käytössä. Kasvattajan ja kasvatettavan roolien kääntyminen ylösalaisin vaikuttaa myös opettajaan. Lasten kriittisyys opettajaa kohtaan saattaa vähentää auktoriteettiä. Esimerkiksi Rantasen (2007, 19) mukaan atk-tuntien sisällöt ovat muuttuneet niin, että lapset saattavat osata opettajaa paremmin, minkä seurauksena auktoriteettikäsitys muuttuu. Kouluissa voidaan turvautua ulkopuoliseen apuun, mutta esimerkiksi yhden työpajan vaikutusta on vaikea kuvitella kovin suureksi tai jatkuvuuden puuttuessa tehokkaaksi muokkaamaan koulun opetussuunnitelmaa pysyvästi (Rantanen 2007, 19).

Mediasisältöjen tuottaminen on myös yksi mediakasvatuksen oleellisia osa-alueita. Mediasisällön tuottaminen on oma prosessinsa julkaisun ja julkaisualustan muodon mukaan. Tekemisen avulla lapsi oppii hahmottamaan sen, miten mediasisällöt tehdään. Lapsi saa konkreettisemmän käsityksen tekijöistä uutisjuttujen ja tarinoiden taustalla. Tämän avulla lapsi osaa tulkita kriittisesti kokemaansa, kuulemaansa ja lukemaansa. Oppilaiden ikä ei ole ratkaisevassa osassa, kun mietitään työmenetelmiä mediakasvatuksen opetukselle, tärkeää on huomioida aktiivinen oppiminen (Kotilainen & Hankala 1999, 53).

2.3 Mediakasvatuksen haasteet ja mahdollisuudet

Mediakasvatus on koettu vaikeaksi ja vieraaksi osaksi opetusta, vaikka mediakasvatukseen luokiteltavia kasvatuksen muotoja on ollut opetussuunnitelmissa olemassa jo 1970-luvulta asti aluksi joukkotiedotuskasvatuksen, myöhemmin viestintäkasvatuksen, nyt viestintä- ja mediaosaaminen ja viestintä- ja mediataitojen nimikkeillä. (Sinko 2007, 11.)

Mediakasvatus voidaan jakaa kahteen selkeään osaan, joita kumpaakin tulisi opettaa alakouluissa Opetushallituksen tavoitteiden (ks. luku 2.4) mukaisesti. Mediaa voidaan opettaa median itsensä takia tai sitä voidaan käyttää välineenä oppimiselle (Kotilainen 1999, 34). Mediakasvatusta niin, että media on välineenä, tapahtuu paljon opetuskokonaisuuksien rajoja rikkovasti. Kouluilla on omia verkkoportaalejaan, joissa tehdään kouluaikana ja sen ulkopuolella tehtäviä liittyen milloin mihinkin opetettavaan aineeseen. Lisäksi monessa oppiaineessa käytetään internetiä tiedonhankintaan.

Internet mahdollistaa monenlaista oppimista, monella eri tavalla. Internetin tarjoamat mahdollisuudet pitää tuntea ja sieltä pitää osata etsiä juuri omaan opetukseen sopivat kokonaisuudet, jotta sen hyödyntäminen olisi relevanttia ja kannattavaa. Internetiin laitettuun aineistoon tutustuminen vaatii resursseja: aikaa, opettajien kohdalla palkallista työaikaa ja motivaatiota muuttaa opittuja opetustapoja sekä tietotaitoa internetin käytöstä. Tämä koskee kaikkia median käyttöön liittyviä aineistoja ja välineitä.

Mediaa voidaan käyttää opetuksessa monella tavalla. Esimerkiksi tietokonetta voidaan hyödyntää käyttöjärjestelmän mukana tulevien ohjelmistojen ja vapaan lähdekoodin ohjelmien avulla. Nämä vapaasti opetuskäyttöön käytettävät ohjelmat voidaan ottaa käyttöön lähes missä tahansa oppiaineessa, jos koululla on välineitä ja opettajilla työaikaa uusien asioiden opetteluun ja vanhojen taitojen päivittämiseen. Tällaisia ohjelmia ovat muun muassa tekstinkäsittelyohjelmat, äänityöskentelyyn tarkoitetut ohjelmat, kuvankäsittelyohjelmat ja videoeditointiohjelmat.

Koulun vastuulla on Opetushallituksen asettamien tavoitteiden pohjalta ohjata lapsia median vastuullisessa käytössä, antaa osaaminen median merkityksestä ja asemasta. Tämä vaatii opettajilta niin teknistä kuin sisällöllistäkin osaamista. Tekninen osaaminen on näistä haastavampi, sillä sitä pitäisi harjoitella koko ajan tekniikan kehittyessä ja muuttuessa jatkuvasti. Ongelmaksi osoittautuu useasti myös motivaation puute, kun opettaja ei koe tärkeäksi kehittää omaa osaamistaan tietokoneiden ja muiden teknisten apuvälineiden osalta. Koulun vastuulla on opettaa oppilaita mediaa tulkitseviksi yksilöiksi, mediakriittisiksi tulkitsijoiksi painottaen omaa ajattelua ja itseohjautuvuutta. (Suoranta 2003, 134.)

Aikuiset ja lapset ymmärtävät mediamaailmaa eri tavalla ja tätä eroa heidän välillään tulisi pienentää, sillä lapsi tarvitsee jonkun, jolle kertoa huolistaan. Huolia syntyy muun maailman lisäksi myös internetissä. Esimerkkinä tästä on internet-kiusaaminen, josta lapsen voi olla vaikea puhua aikuiselle, joka ei ymmärrä lapsensa median käyttöä. Aikuisen ratkaisu internetissä syntyviin ongelmiin voi olla internetin käyttökielto sen sijaan, että yritettäisiin ymmärtää lapsen mediamaailmaa, ja auttaa tätä kautta lasta vaikeuksien yli. Kouluissa on monesti rajoitettu internetin käyttöä joidenkin sivustojen osalta, joten olisi epäluontevaa avautua niissä esiintyvistä ongelmista opettajalle, joka välillisenä on kieltänyt kyseisillä sivustoilla vierailun. Tässä tilanteessa haasteeksi muodostuu aikuisten mediakasvattaminen, jotta he oppivat ymmärtämään median todellisen aseman tämän hetkessä yhteiskunnassa: mediaa ei voi enää kieltää, sitä pitää oppia ymmärtämään. Suurempi haaste voi olla opettajien ja vanhempien kuin lasten ja nuorten mediakasvattaminen. (Rantanen 2007, 19.)

Mediaan suhtaudutaan usein lapsia suojelevasti (Matikainen 2008, 120). On luonnollista, että median tuottaminen jää taka-alalle opetuksessa, jos median opetus keskittyy mediasisällöiltä suojautumiseen. Mediassa on itsessään puhuttu paljon sen haittavaikutuksista lapsen kehittyvälle mielelle, väkivaltaviihteen tuomista käyttäytymismalleista ja julkisuuden henkilöiden antamista roolimalleista, jotka vaikuttavat lapsen käsitykseen seksuaalisuudesta, ulkonäkövaatimuksista ja maailmankuvasta. Aikuisille annettava mediakasvatus on erilaista kuin lapsille suunnattu mediakasvatus, sillä aikuisten mediakasvatus keskittyy poistamaan ennakkoluuloja ja vahvistamaan positiivista kuvaa mediasta ja sen käytöstä (Rantanen 2003, 19). Tämä auttaa median käytössä opetusvälineenä, mikä edellyttää, että media on luonnollinen osa arkielämää (emt., 19).

2.4 Mediakasvatuksen tilanne kouluissa

Mediakasvatuksen haasteeksi muodostuu usein se, että median tai verkon käytön uskotaan riittävän mediatietoisuuden ja -kriittisyyden kasvuun eli siihen, että oppilaista tulee mediakriittisiä. Kouluihin on myös ostettu tietokoneet ja hankittu internetyhteydet sen enempää miettimättä, mitä niillä tehdään, ja mitä saavutetaan. Median käyttäminen on hyvä lähtökohta mediakasvatukselle, mutta kasvatus vaatii aina myös syvällisempää tarkastelua ja syy-seuraussuhteiden selvittämistä. Myöskään pelkkä mediatuotanto ei riitä mediakasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Matikainen 2008, 119.)

Mediakasvatus on laaja ja haastava alue niin opettajien, koulujen kuin opettajakoulutuksenkin kannalta. Mediakasvatus ei vielääkään kuulu pakollisena osana opettajakoulutukseen, minkä seurauksena mediakasvatus jää usein opettajilta valitsematta, eikä se tarjoa konkreettista oppiainetta, johon erikoistua, toisin kuin esimerkiksi maantiede tai yhteiskuntaoppi (Rantanen 2007, 17). Opettajakoulutukseen kuuluu mediakasvatuksellisia tai mediakasvatukselliseksi luettavia osa-alueita osina muita oppiaineita. Esimerkkinä vähäisestä mediakasvatusopetuksesta on Tampereen yliopiston opettajankoulutuksen kurssi Lasten orientoituminen tietoyhteiskuntaan. Kurssi on ainoa pakollisten opintokokonaisuuksien mediakasvatusta sisältävä kokonaisuus. Se on kuuden opintopisteen laajuinen, eli työmäärältään kuusi kertaa 27 tuntia. Kurssin yksi neljästä tavoitteesta on perehtyä mediakasvatukseen. Muina tavoitteina on, että opiskelijat ymmärtävät kulttuurisen lukutaidon merkityksen lapsen maailmankuvan rakentumisessa, perehtyvät matema-

tiikkakasvatukseen ja tutustuvat alkuopetukseen. (”Lasten orientoituminen tietoyhteiskuntaan 6 op”. Tampereen yliopiston www-sivut. 14.11.2010.) Mediakasvatusta on vähän opettajakoulutuksessa, jos vertaa luokanopettajan koulutuksen kokonaisopintopistemäärää, joka on 180 opintopistettä kandidaatin tutkintoon ja lisäksi 120 opintopistettä maisterin tutkintoon. Opettajien ei voida olettaa osaavan mediakasvatuksen perusteita, mutta silti heiltä opetushallituksen tavoitteiden mukaan edellytetään median ja mediakasvatuksen sisällyttämistä opetukseen. Opettajat ovat tottuneet, että koulutus on valmiiksi säädeltyä, minkä seurauksena opettajilta vaadittava median itseopiskelu tuntuu heille vaikealta (Rantanen 2007, 19–20).

Mediakasvatus vaatisi koululta nykytilanteessa resursseja kouluttaa opettajista tietoisia mediasta ja sen mahdollisuuksista. Media on niin suuri osa lasten maailmaa, ettei sitä kannata sivuuttaa enää yhdellä sanomalehtiweekillä ja aikakauslehtipäivällä vuodessa ja muutamalla kuva-analyysillä äidinkielen ja kuvaamataidon opetuksessa, vaikka ne ovatkin tärkeitä osia median opetuksessa. Opettajat ovat tottuneet ennalta tarkastettuihin sisältöihin, eikä tällaista ole internetin sensuurivapaassa ympäristössä, jossa lapset viettävät aikaa (Rantanen 2007, 20). Ennalta tarkastetuista sisällöistä on esimerkkinä Valtion elokuvatarkastamon tekemät kuva-ohjelmien ennakkotarkastukset, jotka kertovat, mikä ohjelma on lapsille ja lapsen kehitykselle haitaksi ja mikä ei.

Opetushallituksen opetussuunnitelma on ohje, jota koulujen täytyy noudattaa. Valtakunnallisen opetussuunnitelman lisäksi kunnilla on omat opetussuunnitelmat, jotka mukaillevat parhaaksi katsomiensa painotusten kanssa opetushallituksen laatimaa opetussuunnitelmaa. Näiden jatkeeksi koulut tekevät omat koulukohtaiset opetussuunnitelmansa haluamaine painotuksineen ja lisäyksineen. Alkuperäisistä opetussuunnitelmista ei voi ottaa mitään pois, joten mediakasvatus on jokaisen koulun opetussuunnitelmassa yhtä lailla esillä. Tässä on kyse myös opettajien virkavastuusta. Kouluissa voi myös olla mediaa painottavia luokkia samalla tavalla, kuin voi olla esimerkiksi kielipainotteisia luokkia. Näillä luokilla on yleensä omat opetussuunnitelmansa, jotka sisältävät omat opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet. (Sinko 2007, 11.) Opettajilla on Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti tavoitteena opettaa oppilaista monipuolisia mediaosaajia, sekä kehittää mediakompetenssia.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden viestintä ja mediataito -aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. Viestintätaitojen kehittämisessä painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää. Mediataitoja tulee harjoitella sekä viestien vastaanottajana että tuottajana. (Opetushallitus 2004, elektroninen dokumentti.)

Mediakasvatus ei yleensä ole oma oppiaineensa alakouluissa. Ei ole erikseen määritelty, missä oppiaineessa ja miten mediakasvatusta toteutetaan. Jokaisen koulun vastuulle jää, miten mediakasvatustavoitteita toteutetaan ja missä oppiaineissa (Sinko 2007, 11). Mediakasvatuksen keskeisimpiä oppiaineita ovat äidinkieli ja kirjallisuus, yhteiskuntaoppi, tietotekniikalla ja kuvataide. Näiden oppiaineiden valtakunnallisissa tavoitteissa on mainittu mediataidoiksi luokiteltavia tavoitteita. Käytännössä opettajan vastuulle jää median opettaminen, sillä opettaja päättää pääsääntöisesti itse, miten kutakin oppiainetta opettaa, millä välineillä ja missä puitteissa. Toteutustapa riippuu näin ollen myös opettajan osaamisesta ja motivaatiosta opetella uutta, jos tilanne niin vaatii. Opettajakoulutukseen pitäisi nostaa mediakasvatus arvoonsa (Suoranta 2003, 155). Jos opettajille annetaan vastuu, heille pitäisi myös antaa resurssit kouluttautua vastuun mukaisesti.

3 LAPSET JA MEDIA

3.1 Aikuisten suhtautuminen lasten median käyttöön

Tämän päivän lapsuutta ei voi tarkastella irrallaan mediakulttuurista, sillä media on luonnollinen ja tärkeä osa lasten arkea, leikkejä ja vuorovaikutusta, eikä se sulje pois ulkoleikkejä, läksyjä, perheenjäseniä ja ystäviä. Kasvattajat saattavat kokea median koulua ja oppimista haittaavana tekijänä. Lapset itse ovat puolestaan innostuneita mediasta ja heille media pelaamisineen, television ja elokuvien katsomisineen liittyy iloon ja mukaviin hetkiin ja oppimiseen. (Pohjola & Johnson 9–10.) Lastenkulttuurin alue pitää sisälleen kaksi osa-aluetta: lapsille tuotettua kulttuuria ja lasten oman kulttuurin (Niinistö 2005, 213). Näistä kahdesta ensimmäinen, kulttuuria lapsille, saa tilaa koulussa. Sen sijaan lasten oma kulttuuri, joka koostuu suureksi osaksi mediasta, ei kuulu koulukulttuurin sisään. (Pohjola & Johnson 2009, 9–10.)

Koululaitoksen muuttuminen on haaste, joka koskettaa jo tänä päivänä, ei vasta tulevaisuudessa. Jotta koulu pystyy tarjoamaan riittävät oppimismahdollisuudet tämän päivän tarpeisiin, sen täytyy ottaa myös media huomioon. Tutkimuskirjallisuudessa on havaittavissa kaksi näkökulmaa median vaikutuksesta lapsiin. Toinen näkökulma on huoli median haitallisuudesta lasten ja nuorten kehitykselle (Suoninen 2004, 51). Toinen taas liittyy siihen, että mediateknologian osaaminen on edellytys yhteiskunnan kehittymiselle ja kasvulle (Kupiainen 2005, 9).

Vanhemmat saattavat pitää mediaa vahingoittavana asiana, jolta lasta pitää suojella. Tämä näkyi myös toteuttamassamme videopajassa oppilaiden kohdalla. Kukaan ei ollut opettanut oppilaille tietotekniikan perusasioita aikaisemmin, oppilaat olivat kuitenkin valmiita omaksumaan tiedon heti. Oppilaat tarttuivat kaikkeen avoimesti ja testasivat ja käyttivät heille uutta tekniikkaa ennakkoluulottomasti.

Lasten median käyttöä tutkineet Pohjola ja Johnson (2009, 9) toteavat, että media on läsnä lasten päivässä koko päivän. Esimerkiksi televisiota katsellaan aamiaisen yhteydessä ja elektronisia pelejä pelataan illallisen jälkeen. Median käyttö ei kuitenkaan muodosta ainoata päivän sisältöä, vaan se lomittuu muiden rutiinien sekaan. Samalla kun

media muodostaa lapsille luontevan ja mielekkään osan päivän toiminnoista, aikuiset poivat huonoa omaa tuntoa lastensa median käytöstä, joka saattaa muodosta suurimman osan lasten arkipäivistä. Aikuiset pyrkivät selittämään lastensa median käyttöä. Median käyttö vapaa-ajan vieton muotona on vanhempien mielestä vähemmän arvokasta kuin esimerkiksi ulkoilu. Media on yksi niistä oppiaineista, jotka kilpailevat uusien aineiden, kuten ympäristökasvatuksen, kanssa paikastaan opetuksessa. Koulupäivät täyttyvät pakollisista sisällöistä, mikä näkyy ja tuntuu koulupäivien kiireenä, kun yrittää täyttää kaikki koululle asetetut vaatimukset. (Pohjola & Johnson 2009, 37–38, 101–103.)

3.2 Media oppimisympäristönä

Media on aihealueena laaja, minkä vuoksi se on monipuolinen oppimisympäristö. Media voi olla mukana opetuksessa luetun- ja kuullunymmärtämisessä, tiedonhankinnassa, ympäristön ja maailman hahmottamisessa sekä kriittisen lukutaidon kehityksessä yhtä hyvin välineenä kuin materiaalina. Mediasta saa monipuolisen apuvälineen jokapäiväiseen opetukseen, mikä voi auttaa oppilaita hahmottamaan kokonaisuuksia ja näkemään itsensä osana mediavaltaista yhteiskuntaa.

Mediataidot antavat mahdollisuuden osallistua keskusteluun julkisuudessa. Median avulla oppiminen ei ole vain luokkahuoneessa tapahtuvaa opettajavetoista oppimista. Oppimista tapahtuu koko ajan, joka paikassa, jopa enemmän luokkahuoneen ulkopuolella kuin sen sisällä. Media toimii opettajana, jos sitä käyttää ja osaa käyttää. (Suoranta 2003, 47.)

Mediasta oppiminen on spontaania. Perinteiseen oppimiseen verrattuna mediasidonnainen oppiminen näyttäytyy ympäristönä, jossa aikuisia on melko vähän. Lapset oppivat mediasta yksin ja vertaisryhmän kanssa. Aikuiset ovat läsnä median rajoittajina, mutta mediaa käyttäessään lapset ovat ilman aikuisia. (Pohjola & Johnson 2009, 91.)

Median yhteydessä viihdettä on lähes mahdotonta välttää. Suunniteltaessa mediaa suuremmaksi osaksi opetussuunnitelmaa on tärkeää miettiä, voiko viihde kuulua kouluun ja oppimiseen. Suurin osa lasten kuluttamista mediasisällöistä on viihdettä (Kangas, Lund-

vall & Sintonen 2008, 8). Lapset pitävät mediaan ja tekniikkaan liittyvää viihteenä tai mielenkiintoisena asiana. Jos mediatekniikka auttaa lasta kiinnostumaan opetettavasta asiasta, ei viihteellisyyden pitäisi olla esteenä sille, otetaanko media käyttöön opetuksessa.

On myös olennaista huomioida lähdekritiikki ja tiedon hajonneisuus laajalle. Verkon yhteydessä on puhuttu informaatiosta, sillä tieto vaatii määritelmällisesti, että se on totta, informaatio taas ei välttämättä ole objektiivista tai totta. Vaatii paljon niin aikuisilta kuin lapsiltakin, että voi arvioida verkossa olevan tiedon luonnetta, alkuperää ja muodostaa näistä kokonaiskäsityksiä, merkityksiä laajemmille kokonaisuuksille. (Matikainen 2008, 145.) Mediakasvatus mahdollistaa aktiivisen oppimisen sekä muuttuvan ja nykyaikaisen oppimisympäristön virikkeineen (Sinko 2007, 13).

4 MEDIAPAJA OPPIMISEN VÄLINEENÄ

4.1 Mediapajan idea

Tutkielmamme kehitysehdotukset pohjautuvat kehittämishankkeeseen, joka oli neljän viikon pituinen mediapajamuotoinen videokurssi. Kurssin tarkoituksena oli antaa alakoululle uusia tapoja opettaa viestintä- ja mediataitoja. Kurssin ja siitä saamiemme kokemusten perusteella esitämme kehitysehdotuksia niin työpajatyypiseen mediaopetukseen kuin muun opetuksen ohella toteutettavaan mediaopetukseen. Mediapajan idea on, että kuka tahansa median asiantuntija, ammattilainen tai asiasta tietävä voi toteuttaa sen, sillä siihen ei tarvita samanlaisia pedagogisia taitoja kuin opettajana toimimisessa. Mediapajassa tärkeintä on käytännön tekeminen. Valitsimme opetustavat medianomiopiskelijan lähtökohdista. Mediakasvatushankkeemme tavoite oli kehittää mediakompetenssia, eli opetukseen osallistuneen luokan oppilaiden valmiuksia toimia mediaympäristössä ja laajemmin kehittää koulun toimintatapoja mediaopetuksessa muiden kuin mediapainotteisten luokkien osalta.

Toteutimme hankkeen yhteistyössä varsinaissuomalaisen alakoulun kanssa. Koulu on noin 800 oppilaan laitos, jossa kullakin luokalla on noin 24 oppilasta. Koululla on oppiainepainotteisia luokkia, kuten mediapainotteisia ja kielipainotteisia. Pidimme mediapajamuotoisen videokurssin kielipainotteiselle neljännelle luokalle, jonka oppilaat olivat 9–10-vuotiaita. Tästä lähtien puhuessamme oppilaista tarkoitamme kyseisen luokan oppilaita.

Kurssin suunnittelu perustui oppilaiden luokanopettajan haastatteluun (ks. liite 1), jonka äänitimme, jotta pystyimme palaamaan vastauksiin tutkielmaa kirjoittaessamme. Tästä lähtien puhuessamme opettajasta tarkoitamme kyseisen luokan opettajaa. Kurssin suunnitteluun liittyi myös oppilaiden median käytön selvittäminen kyselylomakkeella (ks. liite 2 ja kuvio 1, 27). Haastattelun ja kyselyn perusteella suunnittelimme kurssin Opetushallituksen asettamien tavoitteiden mukaiseksi kokonaisuudeksi, joka kiinnostaisi neljäsluokkalaisia ja antaisi koululle mahdollisuuden kehittää omaa mediakasvatustaan.

4.2 Mediapajan tavoitteet

Tavoitteenamme oli opettaa niitä mediakasvatuksen osa-alueita, joihin luokan oma opettaja ei ollut kiinnittänyt huomiota. Kyselyn mukaan opettaja oli keskittynyt opetuksensa enemmän viestin vastaanottajan rooliin kuin viestin sisällön tuottajan rooliin.

Koska media on osa nykylasten ja -nuorten jokapäiväistä elämää, on tärkeää, että he osaavat käyttää sitä myös muuhun kuin viihdetarkoitukseen. Yksi kurssimme tavoitteista oli opettaa median aktiivista hyödyntämistä jokapäiväisessä elämässä. Jotta oppilaat oppisivat hyödyntämään mediaa esimerkiksi tiedonhankinnassa, tulisi heidän ymmärtää, mistä uutiset ja tarinat ovat peräisin, ja osata arvioida lähteen luotettavuutta. Näiden oppilaiden kohdalla lähdekritiikki oli otettu huomioon aikaisemmassa opetuksessa sen perusteella, onko juttu lapsen vai lehden toimituksen julkaisema.

Kurssin oli tarkoitus antaa oppilaille valmiudet omien mediasisältöjen tuottamiseen julkaisualustasta ja kohderyhmästä riippumatta, sekä kehittää mediakompetenssia. Mediakompetenssi kehittyy, kun oppilaat ymmärtävät mediasisältöjen tuotantoprosessin ja ymmärtävät sen, miten tekijä vaikuttaa viestin lopputulokseen ja näkökulmaan, mikä tarkoittaa median aseman ja merkityksen ymmärtämistä. Kurssin jälkeen oppilaiden oli tarkoitus hahmottaa videon teon perusteet ja ymmärtää miten uutinen on tehty. Tavoitteenamme oli käydä läpi niitä asioita, joista televisiouutinen koostuu ja sitä miten kohderyhmän tulisi vaikuttaa lopputulokseen. Kun oppilaat tietävät, miten tehdään kuvallinen ja äänellinen tarina, heillä on tiedot ja taidot myös radiojutun tai lehtiartikkelin tekemiseen. Oppilaille oli vielä vähäinen kyky soveltaa oppimaansa, mutta periaatteessa annoimme oppilaille osaamisen erilaisten juttujen tekemiseen. Valitsimme tekniset välineet siten, että oppilaille on mahdollisuus hyödyntää tekniikkaa myöhemmin niin koulussa kuin kotona.

4.3 Mediapajan toteutus

Kurssi suunniteltiin uutiskurssiksi, jossa opetimme videon tekemistä pienryhmissä. Videon tekemisen oli tarkoitus antaa oppilaille valmiudet niin verbaaliseen, kirjalliseen kuin kuvalliseenkin viestintään. Opettaja oli ottanut jonkin verran huomioon ilmaisu- ja ryhmätyötaitoja opetuksessaan, joten tarkoituksenamme oli syventää näitä taitoja. Opettaja ei ollut opettanut oppilaille videon tekemistä.

Toteutustapa edellytti, että jaoin 23 oppilaan luokan kahteen ryhmään. Suunnittelemaamme kurssin lopputuloksen kannalta oli tärkeää, että pystyimme antamaan mahdollisimman paljon henkilökohtaista opetusta oppilaille. Video-opetuksessa jokainen pienryhmä teki omaa työtään ja eteen tuli yksilöllisiä ongelmia, joten henkilökohtainen opastus oli tärkeää. Luokka jaettiin kahteen ryhmään myös kaluston riittävyyden vuoksi: käytössämme oli yksi kamera, jalusta ja mikrofoni.

Kurssin oli tarkoitus antaa oppilaille valmiudet tehdä itsenäisesti video. Videon teon perusteisiin kuuluu neljä osa-aluetta, jotka esitellään tutkielmassamme seuraavassa järjestyksessä: julkaiseminen (ks. luku 5.1), käsikirjoitus (ks. luku 5.2), kuvaaminen (ks. luku 5.5) ja editointi (ks. luku 5.7).

Oppilaiden työskentely ei ollut vielä opettajan (henkilökohtainen tiedonanto, 2.6.2010) mukaan ollut koulun ensimmäisten vuosien aikana itsenäistä, joten kurssimme tavoitteena oli, että neljän viikon jälkeen oppilailla on ymmärrys itsenäisestä työskentelystä ja oma-aloitteisuudesta. Annoimme oppilaille mahdollisuuden toimia itsenäisinä tuottajina. Oppilaat tekivät videotuotteen itse juttuideasta valmiiseen lopputuotteeseen. Kurssin oli tarkoitus auttaa oppilaita ymmärtämään, ettei media ole vain aikuisia varten.

Videojutun tekeminen vaati teknistä ja sisällöllistä osaamista. Kuvaamisen perustaitojen opettaminen oli kurssimme lähtökohta, sillä pelkkä on/off-nappulan painaminen ei itsessään vielä riitä saamaan aikaan kokonaisuutta, joka olisi mielekästä katseltavaa ulkopuoliselle. Keskityimme moneen osa-alueeseen oppilaiden iän ja käytettävissä olevan ajan huomioon ottaen (ks. liite 3). Kurssimme päämääränä oli opettaa tarinankerronnan, kuvauksen ja editoinnin perusteet, sekä auttaa oppilaita ymmärtämään mediamaailmaa ja toimittajien työtä.

4.4 Mediapajan tuotteena uutinen

Videokurssilla teimme oppilaiden kanssa uutisjutut pienryhmissä. Uutisjutun tekeminen tukee tutkielmamme tavoitetta tarkastella, miten Opetushallituksen asettamat mediakasvatustavoitteet ovat toteutuneet tässä luokassa ja tutkia, miten mediakasvatuksen opettamista voitaisiin kehittää alakouluissa. Uutisjutun tekemisen aikana pystyimme tarkkailemaan oppilaiden taitoja tiedonhankinnasta, ymmärrystä median asemasta ja merkityksestä, lähteiden luotettavuudesta ja median käyttötaitoja. Pystyimme myös tarkkailemaan, miten hyvin oppilaat osaavat soveltaa teoriassa opetettuja asioita itse tekemällä.

Haastattelimme luokan opettajaa ennen kurssin suunnittelua tarkoituksenaamme selvittää, millaisiin asioihin hän on kiinnittänyt huomiota opettaessaan mediaa oppilaille. Luokan opettaja oli opettanut oppilaille kriittistä medialukutaitoa, ei niinkään median aktiivista hyödyntämistä tai omien sisältöjen tuottamista. Opetushallituksen mediakasvatustavoitteissa mainitaan myös viestin tuottajan taidot, joten päätimme painottaa niitä kurssillamme.

Julkaisimme tekemämme uutisjutut koulun sisäiseen viestintään tarkoitettussa Moodlessa, sekä koulun omassa televisiossa, jossa videot olivat nähtävillä koulun aulassa viikon. Julkaisemisen merkityksen läpikäyminen harjoittaa viestin tuottajana olemista. Kävimme oppilaiden kanssa läpi, mitä milläkin alustalla (televisio, internet, Moodle, YouTube) julkaiseminen merkitsee. Saimme keskustelemalla tärkeää tietoa siitä, ymmärtävätkö oppilaat internetin laajuutta tai televisio- ja radiouutisten merkittävyyttä sekä näiden eroja ja mahdollisuuksia. Opetushallitus on asettanut yhdeksi mediakasvatustavoitteeksi kehittää median aseman ymmärtämistä. Julkaisemalla uutisjutut saimme käytännön esimerkin siitä, mitä pitää ottaa huomioon, kun jutut eivät tulekaan vain oman luokan nähtäviksi. Pystyimme myös havainnoimaan sitä, ymmärtävätkö oppilaat internetin laajuutta tai YouTube -palvelun eroa verrattuna Moodleen. Julkaisemisen läpikäyminen antoi meille laadullista tutkimustietoa siitä, miten tämän luokan oppilaat osaavat hahmottaa median asemaa ja auttaako käytännön tekeminen heitä hahmottamaan median asemaa paremmin.

Uutisjutun tekemiseen kuuluu myös otsikon ja ingressin kirjoittaminen. Pidimme tärkeänä asiana sitä, että oppilaat osaavat erottaa tekstistä tai videotuotteesta olennaisen osan. Otsikointi harjoitti olennaisen löytämistä tekstistä tai jutusta. Ingressin kirjoittaminen harjoitti tekstin tiivistämistä omin sanoin. Uutisjutun tekeminen vaatii käsikirjoituksen, kameran käsittelemisen ja kuvaamisen, sekä editointiohjelman osaamista. Telemme kyselyn mukaan kukaan oppilaista ei ollut käyttänyt ennen tätä kurssia videon editointiohjelmaa. Tämän luokan opettajalla (henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010) ei ollut aikomusta opettaa videon editoimista, joten päätimme opettaa myös sitä. Toinen vaihtoehto olisi ollut syventyä kuvaamiseen, mutta osaksi oppilaiden toiveesta päätimme opettaa heitä editoimaan videokuvaa. Videokuvan editoiminen kehittää myös ymmärrystä siitä, mitä kannattaa kuvata hyvää lopputulosta varten.

Vaihtoehtoina uutisjutuille mietimme fiktiivisiä tarinoita, jotka olisimme näytelleet ja kuvittaneet kurssin aikana, mutta fiktiivinen lopputuote ei olisi ollut tavoitteidemme mukainen. Oppilaat joutuivat uutisjuttua tehdessään haastattelemaan heille vieraita ihmisiä, jolloin oppilaiden täytyi osata kertoa haastateltavalle mihin juttu tehdään, miksi se tehdään ja missä ja milloin juttu julkaistaan. Jos olisimme näytelleet ja käsikirjoittaneet tarinan tai näytelmän fiktiivistä tarinaa tehdessä, emme olisi käyneet haastatteluun liittyviä asioita läpi. Opetushallituksen mediakasvatustavoitteissa yhdeksi kokonaisuudeksi on nostettu ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Kun oppilaat joutuivat uutisjuttua tehdessä haastattelemaan vierasta ihmistä ja toimimaan johtavana hahmona tilanteessa, he oppivat vuorovaikutustaitoja. Haastattelutilanteessa pystyimme tarkkailemaan heidän toimintaansa ja arvioimaan, miten he suoriutuivat siitä.

Uutisjutun tekemistä tukee myös se, että Opetushallitus on asettanut yhdeksi tavoitteeksi kehittää median käyttötaitoja. Kun teimme uutisjutun kurssilla, oppilaiden piti hankkia tietoa omaa uutisjuttuaan varten. Näin pystyimme tarkastelemaan, miten ja mistä oppilaat hakivat tietoa. Mikäli olisimme kuvanneet ja kuvittaneet fiktiivisen jutun, emme olisi voineet tarkastella heidän tiedonhankintataitojaan tai lähdekriittisyyttä, sillä olisimme käsikirjoittaneet tarinan itse, jolloin lähteitä ei olisi tarvinnut käyttää.

4.5 Mediakasvatuksen tilanne luokassa

4.5.1 Oppilaiden valmiudet opettajan mukaan

Neljäsluokkalaiset olivat iältään 9–10-vuotiaita. Ennen kurssia kummallakaan meistä ei ollut opetuskokemusta tämän ikäisistä lapsista, joten haasteeksi kurssisuunnittelussa muodostui oppilaiden osaamistason arviointi. Ennen kurssia teimme oppilaille kyselyn, jossa kysyimme heidän median käytöstään (ks. liite 2 ja kuvio 1, 27). Muu kuin tekniikkaan liittyvä mediaosaaminen oli heidän opettajansa kertoman ja oman arviomme varassa. Opettajalta kysyimme sekä tekniikan että median käyttämiseen liittyviä asioita (ks. liite 1).

Oppilailla on kerran viikossa atk-tunti, jolloin he käyttävät tietokonetta. Tietokonetunneilla oppilaat tekevät vaihtelevia tehtäviä, eikä opettaja käytä tietokoneita oppilaiden kanssa median oppimiseen, vaan muun opetuksen ohella. Oppilaat hakevat tietokoneilla tietoa ja tekevät harjoituksia, jotka ovat valmiiksi Moodlessa. Koulun tietokonehuoneen seinällä on tietokoneopetuksen luokkakohtaiset tavoitteet, joita opettaja pyrkii noudattamaan (ks. liite 4).

Ensimmäisellä ja toisella luokalla oppilaiden pitäisi oppia käynnistämään ja sammuttamaan tietokone ja kaikki käynnissä olevat ohjelmat ennen tietokoneen sammuttamista, käyttämään hiirtä ja näppäimistöä sekä omalle tasolleen sopivia opetusohjelmia yhdessä opettajan kanssa. Kolmannella ja neljännellä luokalla oppilaan pitäisi oppia aukaisemaan ja tallentamaan tiedostoja, tuottamaan tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla, korjaamaan tekstiin jääneet virheet, asemoimaan teksti, tuottamaan piirustuksia piirto-ohjelmalla, liittämään tekstiä ja kuvia yhteen, sekä käyttämään tasolleen sopivia opetusohjelmia.

Koulun atk-opetuksen tavoitteet eivät ole vaativia verraten siihen, että 8–12-vuotiaista 92 prosenttia käyttää internetiä (Kangas ym. 2008, 8). Oppilaat osasivat kaikki koulun heille asettamat tavoitteet tallentamista lukuun ottamatta. Pidimme kurssin neljännen luokan alussa, joten heillä oli vielä vuosi aikaa oppia tavoitteet, jotka oli asetettu 3–4-luokkalaisille. Vaikka atk-tunnit on merkattu lukujärjestykseen äidinkielen opetukseen kuuluviksi, opettaja käyttää tietokoneita kaikissa oppiaineissa. Opettaja sanoo tietokoneen käyttämisen ja oppimateriaalien suunnittelemisen vievän aikaa niin paljon, että tie-

tokoneiden käyttäminen jää kuitenkin vähäiseksi. Tietokoneiden sijaan he käyttävät kirjojen valmiita oppimateriaaleja. Aika nousi teknisten välineiden käyttämisen esteeksi kaluston puuttumisen ohella. Tietokoneohjelmat, joita oppilaat käyttävät koulussa opettajan johdolla, ovat Microsoft Word, sähköposti sekä internet-selain. Opettaja suunnitteli opettavansa oppilaille neljännen luokan aikana Microsoft Power Pointin käyttöä. Oppilaat käyttävät tunneilla internetiä enimmäkseen tiedon etsimiseen. Opettaja painottaa oppilaille lähdekritiikkiä internetin käyttämisessä ja muistutti oppilaita tarkastamaan kuka alkuperäistekstin on kirjoittanut. Tietokonetunneilla opettaja sanoi pyrkivänsä itsenäisen työskentelyn opettamiseen. Opettajan mukaan internet on korvannut tietosanakirjat kokonaan.

Opettajan haastattelussa (henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010) kävi ilmi, että Suomen siirryttyä digiaikaan maaliskuussa 2008, koulu ei ole hankkinut digiboxeja luokkiin. Ainoastaan koulun tietokoneluokassa on mahdollisuus televisiolähetysten katseluun, minkä vuoksi luokka ei käyttänyt televisiota lainkaan opetuksessa. Video- ja dvd-laitteita opettajalla ei ole omassa luokassaan. Hän käyttää niitä silloin kun saa lainaksi, noin kolme kertaa vuodessa, jolloin aineina ovat kuvaamataito tai englanti. Kielen opetuksessa opettaja voisi käyttää videoita ja dvd:itä tuomaan kielen käyttöön konkreettisuutta. Myös elävöittämisen ja vaihtelun vuoksi hän voisi käyttää videoita ja dvd:itä, mutta tekijänoikeudet rajoittavat niiden käyttämistä.

Sanoma- ja aikakauslehtiä käytetään opetuskäytössä tässä luokassa kaksi kertaa vuodessa sanoma- ja aikakauslehti viikoilla, joten uutisten pitäisi olla oppilaille jonkin verran tuttuja. Näillä viikoilla opettajat saavat valmiita tehtäväpaketteja, jotka käsittelevät lehteä ja juttujen rakennetta. Myös äidinkielen kirjoissa on valmiita lehtiä käsitteleviä tehtäviä, joita opettaja käyttää. Opettaja ei ole ajatellut ottaa lehtiä osaksi muuta opetusta.

Videokameraa opettaja ei ole käyttänyt luokan kanssa. Opettaja kertoi, että hän voisi korvata suulliset esitykset videokameran avulla tehdyillä esityksillä, mutta oppilaiden kanssa tehtävää kuvaus- ja editointityötä hän ei ollut harkinnut. Opettaja käyttää paljon valokuvia opetuksessa ja etenkin kuvaamataidossa. Valokuvista oppilaat ovat etsineet rytmiä, sommittelua, valöörejä ja syvyysvaikutelmia, liittyen tunnin aiheeseen. Muita kuvia kuin valokuvia he käyttävät päivittäin. Koska opettaja oli käyttänyt luokan kanssa valokuvia paljon, oletimme heidän ymmärtävän myös videokuvan sommittelua ja rajaus-

ta. Radiota opettaja ei käytä opetuksessa lainkaan. Hän on ajatellut, että äidinkieleessä voisi tehdä kuunnelmia ja korvata kirjoittamista tekemällä suullisen esityksen.

Suurin syy välineiden käyttämättömyyteen on aika. Jos mulla ois palkattua työaikaa enemmän, vaikka kerran viikossa, niin ei olisi mikään ongelma mulle. (Opettaja, henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010.)

Julkaistavaa materiaalia opettaja ei ole tuottanut koskaan oppilaiden kanssa. Tunneilla he kirjoittavat sekä fakta- että fiktiopohjaisia juttuja. Haastattelussa opettaja jäi pohtimaan julkaisupaikkaa, jossa alakoululaiset voisivat julkaista omia tuotteitaan. Moodle nousi esille yhtenä julkaisukanavana. Opettajan mielestä mediasisältöjen tuottaminen olisi lapsille mielekästä ja sen vuoksi tuottaminen olisi tärkeää. Julkaisemisen tärkeyttä hän epäilee:

Se että opettaja lukee sen, voi olla paljon tärkeämpää kuin se, että se on tuolla kaikkien katsottavana. (Opettaja, henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010.)

Opettajalla (henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010) oli painetta käydä oppikirjat läpi. Kirjojen oppisisällöt ovat tiukat, eikä tunneilla jää aikaa ylimääräiseen. Viestintävälineitä opettaja käyttää opetuksessa lähinnä vaihtelun vuoksi. Hänen mukaansa media tulee opetukseen siellä, missä se on luonnollisesti läsnä. Opettaja ei ole pohtinut median lisäämistä opetukseensa enempää kuin sitä on nyt. Kysyttäessä tekniikan oppimisen ja viestintävälineiden käytön tärkeydestä opetuksessa opettaja korosti sitä, että 9–10-vuotiaat vasta harjoittelevat perustaitoja, joten tekniikan käyttäminen ei ole välttämätöntä:

– – näin pienillä perustaitoja vasta harjoitellaan, ei ole mun mielestä tarpeen tyrkyttää välineitä. Kynä ja kumi on tässä vaiheessa hyvä. (Opettaja, henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010.)

Opetusministeriön peruskoulun mediakasvatustavoitteisiin kuuluu olennaisena osana ilmaisu- ja vuorovaikutustaidot. Sen lisäksi, että oppilaat harjoittelevat vuorovaikutustaitoja ja esiintymistä, he myös analysoivat esityksiä. Toisin kuin tekniikan käyttämisen, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen harjoittamisen opettaja kokee erittäin tärkeäksi alakoulussa:

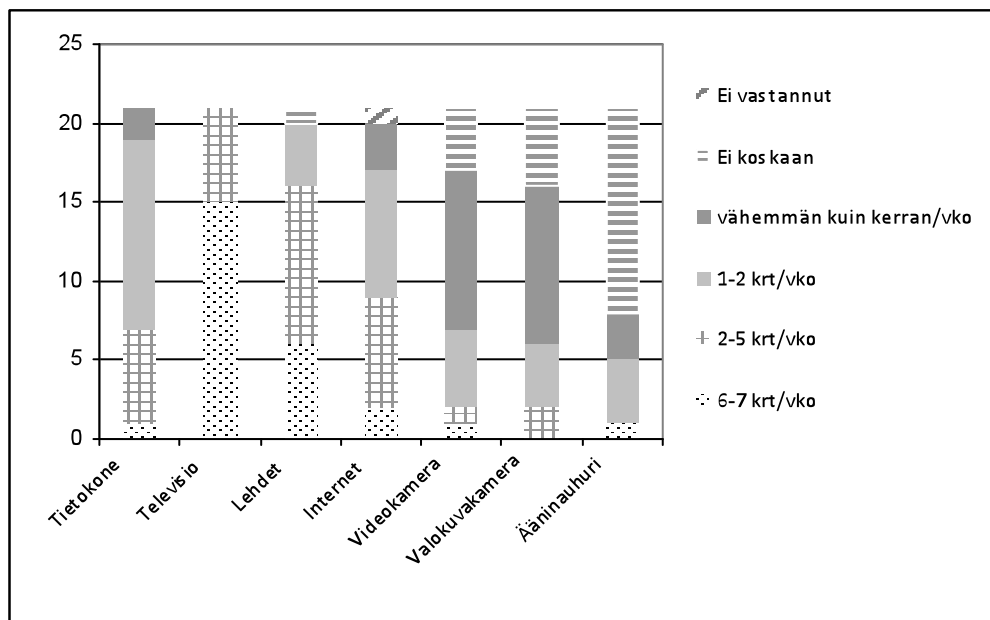
Sitähän se on koko ala-aste, vuorovaikutustaitojen harjoittelemista. Käsinukkeprojekteja, näytelmäprojekteja, juhlia, esiintymistaitoja tarvitaan myös suullisissa esityksissä. (Opettaja, henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010.)

Opettaja (henkilökohtainen tiedonanto 2.6.2010) pyrkii antamaan oppilailleen valmiudet ilmaista itseään selkeästi ja ymmärrettävästi. Hänen mukaansa on tärkeää, että jokaisella on peruskoulusta lähtien mahdollisuus kirjoittaa esimerkiksi kansanedustajalle uskottavasti, jotta asia tulee ymmärretyksi.

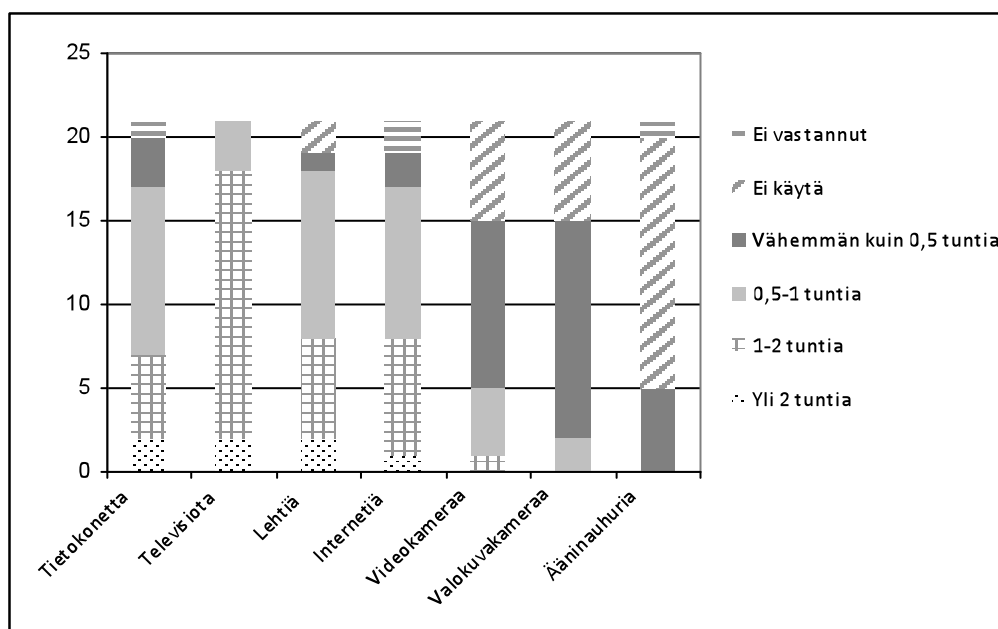
4.5.2 Oppilaiden osaaminen kyselyn perusteella

Teimme oppilaille kirjallisen kyselyn (ks. liite 2), jolla selvitimme heidän median käyttöään ennen toteuttamaamme video-opetusta. Käytimme kyselyssä puolistrukturoitua kyselylomaketta, jonka avulla hahmotimme oppilaiden mediaosaamista. Ensimmäiseksi oppilaat saivat arvioida omaa mediatekniikan käyttöaikaansa (kuinka monta kertaa viikossa ja kuinka monta tuntia kerrallaan), jonka jälkeen he saivat kirjoittaa vapaasti, mitä tekevät välineellä ja missä sitä käyttivät. Lopuksi kysyimme oppilaiden atk-taitoja ohjelmittain eriteltyinä. Kyselyyn vastasi yhteensä 21 oppilasta.

Suurin osa oppilaista (18) käytti tietokonetta 1–5 kertaa viikossa. Yksi oppilas käytti tietokonetta 6–7 kertaa ja kaksi oppilasta vähemmän kuin kerran viikossa. Tietokonetta käytettiin kerralla eniten puolesta tunnista tuntiin ja toiseksi eniten 1–2 tuntia kerralla. Kaksi oppilasta arvioi käyttävänsä yli kaksi tuntia kerralla, kolme oppilasta alle puoli tuntia kerralla. (Ks. kuvio 1 ja 2, 27.)

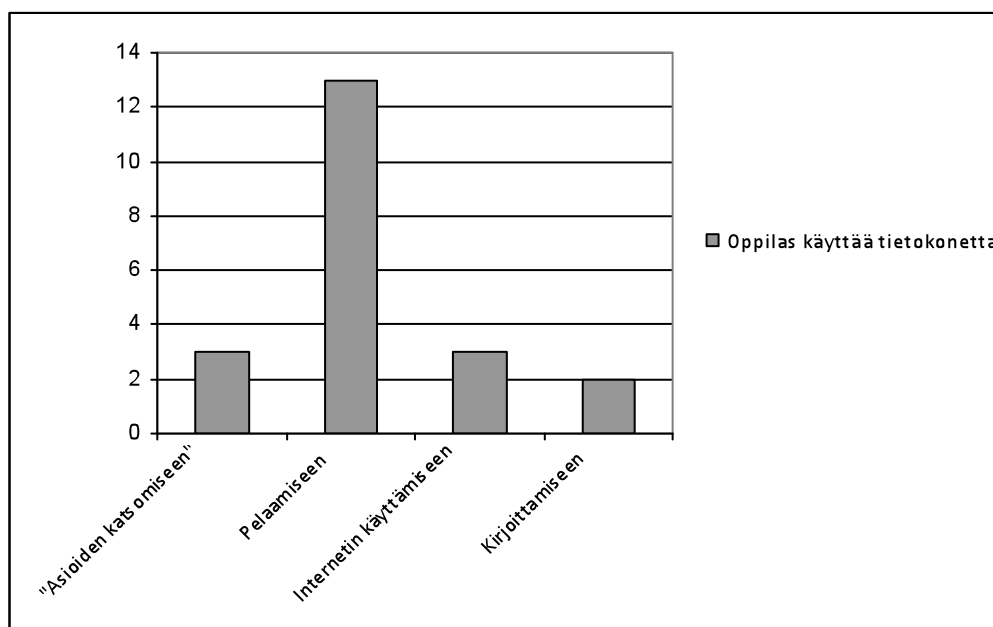

KUVIO 1. Oppilaiden mediavälineiden käyttö ennen kurssia (n=21)

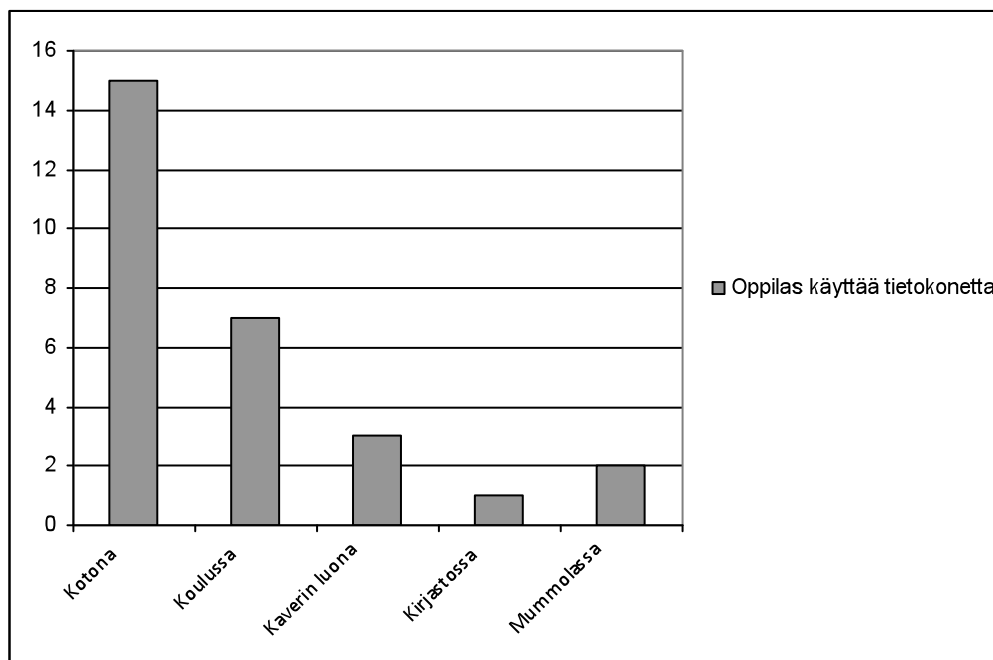

KUVIO 2. Median kanssa kerralla käytetty aika (n=21)

Tietokonetta käytettiin eniten pelaamiseen ja sitä käytettiin kotona. Muita tietokoneilla tehtäviä asioita olivat kirjoittaminen, YouTuben käyttäminen, lehden kotisivut sekä ”asioiden katsominen”. Koulussa tietokonetta kertoi käyttävänsä seitsemän oppilasta, vaikka opettajan kertoman mukaan kaikki oppilaat käyttivät tietokonetta kerran viikossa koulussa. (Ks. kuvio 3, 28 ja 4, 29.)

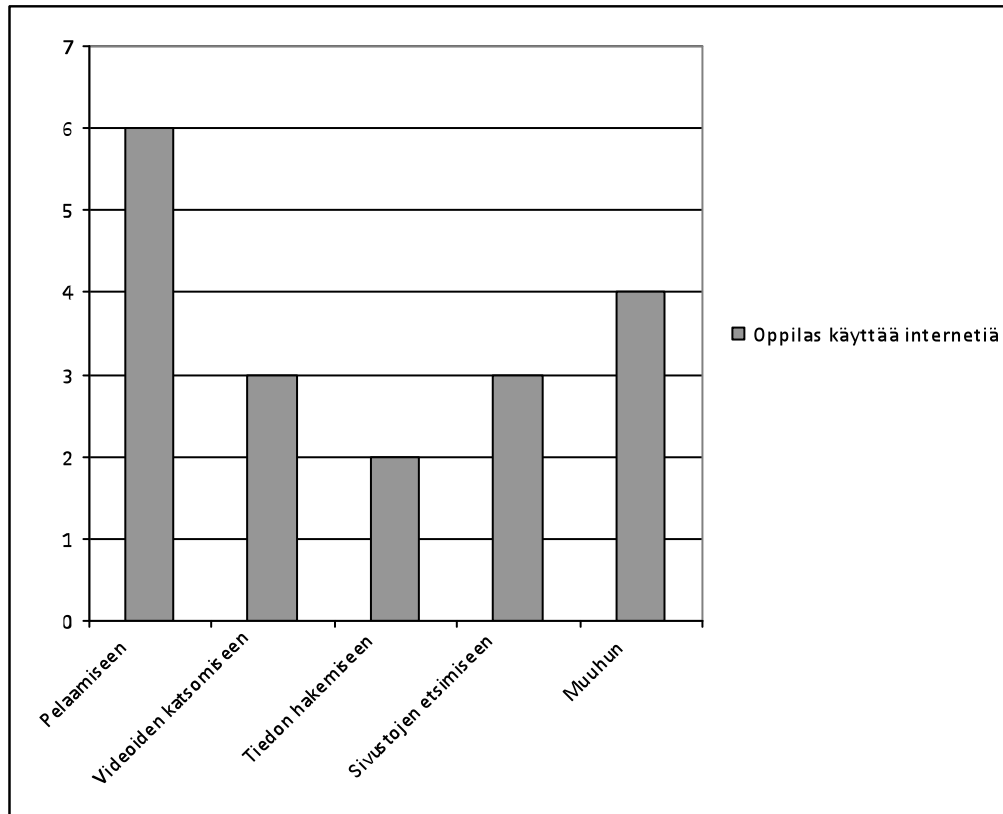
KUVIO 3. Oppilaiden tietokoneen käyttö ennen kurssia

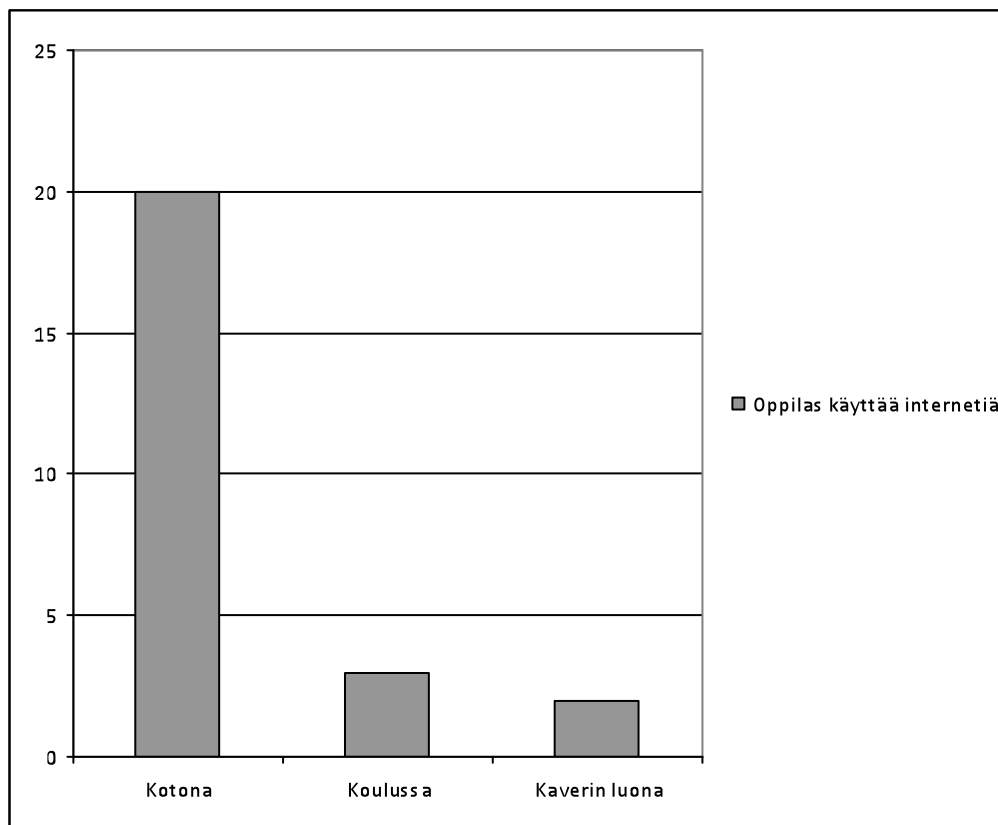
KUVIO 4. Missä oppilaat käyttivät tietokonetta ennen kurssia

Tutuimpia tietokoneohjelmia oli tekstinkäsittelyohjelma, jota kaikki olivat käyttäneet. Tekstinkäsittelyohjelmaa käytettiin eniten tarinoiden kirjoittamiseen (12 oppilasta), esitelmän tekemiseen (neljä oppilasta) sekä yleisesti kirjoittamiseen (neljä oppilasta). Kirjan kirjoittamiseen tekstinkäsittelyohjelmaa käytti yksi, ja lehden tekemiseen yksi oppilas. Yksi oppilas sanoi tekevänsä ”kaikenlaista”. Tekstinkäsittelyohjelmaa yksi arvioi käyttävänsä paljon, viisi vähän ja loput jonkin verran.

Kaksi oppilasta ei vastausten mukaan käyttänyt internetiä, vaikka opettajan mukaan kaikki olivat käyttäneet sitä koulussa. Internetiä käytti yhdeksän oppilasta kolmesta seitsemään kertaa viikossa. Internetiä käytettiin eniten pelaamiseen. Neljä oppilasta kertoi tekevänsä internetissä ”kaikenlaista minulle sopivaa”, kolme katsovansa videoita, kaksi hakevansa tietoa, kaksi etsivänsä sivustoja ja yksi käyvänsä Go SuperModel -sivustolla. Suurin osa käytti internetiä kotona. Internetiä käytettiin eniten pelaamiseen, seuraavaksi eniten tiedon etsimiseen ja osa oppilasta käytti erilaisia palveluja (lehden kotisivut, Go Supermodel ja You Tube). (Ks. kuvio 5, 30 ja 6, 31.)

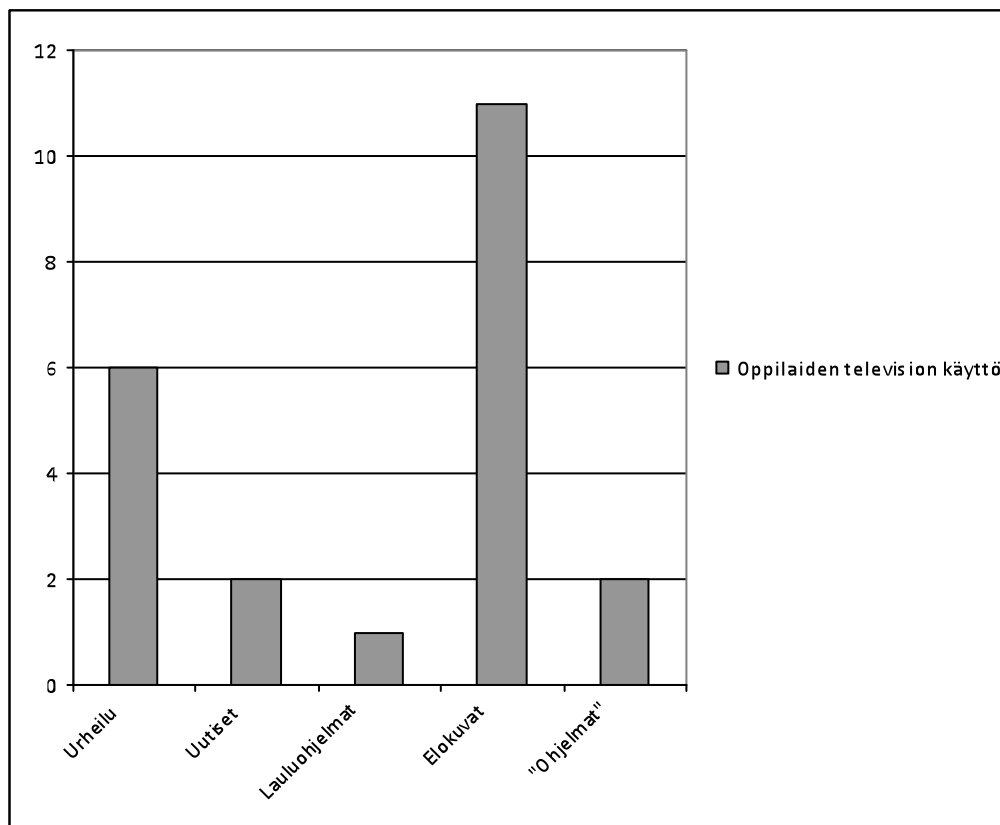
KUVIO 5. Oppilaiden internetin käyttö ennen kurssia

KUVIO 6. Missä oppilaan käyttivät internetiä ennen kurssia

Television katselu ja lehtien lukeminen olivat näille 9–10-vuotiaille oppilaille yleisimmät median käyttötavat ja kyselyn tulokset osoittivat myös sen, että lapset olivat tekemisissä median kanssa keskimäärin päivittäin.

Kyselyn perusteella kaikki kyselyyn vastanneista oppilaista katsoivat televisiota kolmesta seitsemään kertaa viikossa. Televisiosta uutisia katsoi kaksi oppilasta, muut katsoivat urheilua (6 oppilasta), lauluohjelmia (yksi oppilas), elokuvia (kaksi oppilasta) sekä yleisesti ”ohjelmia” 11 oppilasta. (Ks. kuvio 7, 32.)

KUVIO 7. Oppilaiden television katsominen ennen kurssia

Lehtiä (sanoma-, aikakaus-, ja sarjakuvalehtiä) luki kolmesta seitsemään kertaa viikossa 16 oppilasta. Sarjakuvalehtiä (yleisimmin Aku Ankkaa) luki 16 oppilasta, urheilulehteä yksi oppilas, Koululaista kolme oppilasta, Lemmikkiä kaksi oppilasta ja sanomalehtiä neljä oppilasta.

Radiota kuunteli yhdeksän oppilasta kolmesta seitsemään kertaa viikossa. Radion käyttötarkoitusta oli vaikea rajata yhteen toimintoon, esimerkiksi uutisten kuunteluun, ja oppilaat vastasivatkin erillisten ohjelmien sijaan käyttävänsä radiota ”kuunteluun”. Radion ohjelmavirrasta ei enää valita tiettyjä radio-ohjelmia kuunneltavaksi, vaan radiosta kuunnellaan sitä, mitä sieltä sattuu kuunteluhetkellä tulemaan. Näin ollen radiota kuuntelevat oppilaat eivät välttä radiouutisten kuulemista, toisin kun lehdistä tai televisiosta on helppo valita itseä kiinnostavia asioita.

5 VIDEOPAJAN RAKENNE

5.1 Uutinen ja julkaiseminen

Kurssin päämääränä oli tehdä oppilaiden kanssa televisiouutisjutut pienryhmissä. Jotta uutista voi lähteä tekemään, pitää tietää uutiskriteerit ja osata suunnitella, eli käsikirjoittaa, uutisjuttu. Aloitimme kurssin pitämällä uutisen suunnittelua helpottavia luentoja ja harjoituksia oppilaille. Heti ensimmäisellä tunnilla huomasimme, että oppilaiden oli helppo ymmärtää ja ajatella asioita esimerkkien kautta. Katsoimme ensimmäisellä tunnilla kirjastojen sulkemista käsittelevän, aikuisille suunnatun, uutisjutun ja kysyimme sen jälkeen, mikä on uutinen ja mistä uutisen tunnistaa, jolloin oppilaat löysivät jutusta kaikki uutiskriteerit:

Uusi.
Kerrotaan tärkeä asia.
Haastatellaan.
Kerrotaan toiselle.
Ääni ja nimi [toimittajan] esillä.
Uutinen on iso, tärkeä.
(Oppilaat 16.8.2010.)

Oppilaat osasivat erilaisin esimerkein kertoa, mitä julkinen tarkoittaa. Käsitelimme myös julkaisupaikkojen eroja. Kävimme läpi lapsille tuttuja julkaisupaikkoja, joita olivat Moodle, You Tube, radio, televisio ja internet ylipäätään. Johdattelevilla kysymyksillä ”Kuka näkee Moodlessa?”, ”Kuka näkee You Tubessa?”, ”Milloin jutun voi nähdä?”, ”Kuinka monta kertaa sen voi nähdä?”, ”Kuka siellä voi julkaista?”, saimme oppilaat ymmärtämään sen, mitä eroja julkaisupaikoilla voi olla. Oppilaat tietävät julkaisupaikkojen rajat ja mahdollisuudet, mutta eivät vielä pysty hahmottamaan kokonaisuuksia ja kertomaan niistä ilman apua. Kun kysyimme oppilailta mitä julkaiseminen tarkoittaa, oppilaat vastasivat esimerkein:

Kaikki näkee sen.
Netti, You Tube, televisio, elokuvateatteri.
Radiossa.
Mä katsoin netistä yhtä mun serkun videota. Se asuu Kanadassa.
(Oppilaat 16.8.2010.)

Puhuessamme uutisista käsitelimme tarkemmin myös mediaa ja sen tekijöitä. Oppilaat ymmärsivät, että kaikki mitä televisiossa, radiossa ja lehdissä julkaistaan, on toimitettua materiaalia ja ammattilaisten tekemää. Luokan opettaja on painottanut tiedon etsimisessä oppilaille lähdekritiikkiä. Opettajan mukaan oppilaat hakevat tietoa internetistä melkein viikoittain, eivätkä käytä tietosanakirjoja. Oppilaat ymmärsivät toimitetun materiaalin ja kenen tahansa nettiin laittaman materiaalin eron ja sen, mihin lähteisiin voi luottaa.

Julkaisimme uutisjutut koulun omassa sisäisessä televisiossa ja Moodlessa. Käsitelimme julkaisemisen merkitystä ja keskustelimme tunneilla siitä, mitä pitää ottaa huomioon, kun juttu julkaistaan. Kun juttu julkaistaan, eikä se ole vain harjoitus, faktat ja nimet pitää tarkistaa. Jutun pitää myös kiinnostaa muita, eli kohderyhmä pitää ottaa huomioon. Kuvattavilta pitää olla lupa jutun julkaisemiseen ja kuvaustilanteessa haastateltavalle pitää kertoa jutun aihe, julkaisupaikka ja -aika. Ennen keskustelua oppilaat eivät ymmärtäneet, miten julkaiseminen vaikuttaa jutun tekemiseen.

5.2 Käsikirjoitus

Koska neljäsluokkalaiset ovat iältään vasta 9–10-vuotiaita, puhuimme heille käsikirjoittamisen sijaan suunnittelusta. Käsikirjoituksen tekemisessä testattiin opitun tiedon soveltamista käytäntöön. Uutisjutun suunnitelman tuli sisältää haastateltavat, haastattelukysymykset, -paikat, sekä tarkan suunnitelman siitä, mistä kuvituskuva otetaan ja mitä kuvakokoja käytetään.

Ennen kysymysten laatimista oppilaiden piti miettiä itse uutisen aihe, koska tarkoitus oli tehdä uutiset oppilaiden omasta elämästä. Aihetta miettiessään oppilaiden piti ottaa huomioon kohderyhmä sekä uutiskriteerit: ajankohtaisuus, läheisyys, yllättävyys, totuudenmukaisuus. Kohderyhmää miettiessään oppilaat muistivat, ketkä kaikki pääsevät koulun sisäiseen Moodleen, ja kenelle koulun oma televisio on suunnattu.

Koska kuvauspaikka oli rajattu koulun lähialueeseen, ei kohderyhmän kanssa tullut ongelmia. Kaikkien ryhmien aiheet (ks. taulukko 1, 35) olivat kouluun liittyviä ja sen vuoksi yleisesti myös kaikkia oppilaita, oppilaiden vanhempia ja koulun henkilökuntaa kiinnostavia. Oppilaat saivat päättää päähenkilöt itse. Koska tarkoituksena oli tehdä las-

ten omat uutiset, päähenkilöinä esiintyi myös lapsia. Aihetta valitessa oppilaiden omat näkemykset näkyivät aiheesta. Osa oppilaista ei aluksi ymmärtänyt, että koska teemme uutiset, sen täytyy olla totuudenmukainen, eikä siksi voi tehdä uutisjuttua omien näkemysten perusteella. Esimerkiksi ryhmän, Uutistoimisto BIK:n (ks. taulukko 1, 35), ensimmäisenä ideana oli tehdä uutinen siitä, että kouluun pitäisi saada pidemmät välitunnit. Emme kuitenkaan voineet tehdä uutista vain toimittajan, tässä tapauksessa oppilaan, mielipiteen perusteella, joten uutisessa otettiin selvää, pitäisikö muiden kuin uutisen tekijöiden mielestä kouluun saada pidemmät välitunnit.

TAULUKKO 1. Uutisten aiheet ja haastateltavat

Ryhmä	Aihe	Haastateltavat
NOE	1. luokkalaisten läksyt	1.lk opettaja, oppilas (1.lk)
Uutistoimisto super J	Kouluruoka	4.lk opettaja, 2 oppilasta (1.lk)
Kynäkopla	Turvallinen koulumatka	1.lk opettaja, 2 oppilasta (1.lk)
Tiput	Koulutapaturmat	Terveystenhoitaja, 2 oppilasta (4.lk)
Kova kolmikko	Harrastukset	2 oppilasta (3.lk)
Videotoimisto SNA	Siirtyminen 7. luokalle	6.lk opettaja, 2 oppilasta (6.lk)
Uutistoimisto BIK	Pidemmät välitunnit	3 oppilasta (2.lk), sijaisopettaja
AJS	Liikuntatuntien sisältö	Liikunnanopettaja

5.3 Kysymysrakente

Opetimme oppilaille kysymysten muodostamista. Ohjeistimme oppilaita kysymään sellaisia kysymyksiä, joihin ei voi vastata kyllä tai ei, ja joiden vastausten voidaan olettaa olevan sellaisenaan ymmärrettäviä, niin, että kysymyksen voi editoida kokonaan pois. Televisiouutista tehdessä haastateltava on tärkeä saada vastaamaan muutakin kuin kyllä tai ei, sillä muutoin editoimisesta tulee hankalaa nopean kysymys- vastaustahdin vuoksi. Kysymysten tekemiseen liittyy myös se, mitä kannattaa kysyä haastateltavalta ja millaista tietoa etsiä muualta, esimerkiksi internet-sivuilta.

Esimerkkien avulla korostimme myös jatkokysymysten tärkeyttä. Vaikka kävimme oppilaiden kanssa kysymysten rakenteen läpi, oppilaat tekivät johdattelevia kysymyksiä. Esimerkiksi kysymys ”Ovatko välitunnit liian lyhyitä?” olisi johdatellut haastateltavan ajattelemaan, että välitunnit ovat liian lyhyet. Muokkaamalla kysymyksen muotoon ”Mitä mieltä olet välituntien pituudesta?” saimme sen neutraaliin muotoon.

Ennen kuin oppilaat kirjoittivat kysymykset omaa haastatteluaan varten, harjoittelimme kysymysten laatimista kahden erilaiseen harjoituksen avulla (ks. liite 5). Harjoitusten jälkeen oppilaat ymmärsivät kysymysten rakenteen ja tarkoituksen.

5.4 Ennakkotiedon hakeminen

Liitimme ennakkotiedon hakemisen opetukseemme, koska se auttaa oppilaita tiedonhankinnassa myöhemminkin. Oppilaat kertoivat meille, mitä ennakkotietoa itse tarvitsevat juttuunsa. Melkein kaikki oppilaiden omiin uutisiin haettavat ennakkotiedot olivat oppilaille itsestäänselvyksiä, kuten kuka on koulun liikunnanopettaja ja keitä kaikkia hän opettaa. Myös terveydenhoitoon liittyvät asiat, kuten kuinka usein terveydenhoitaja on koulussa paikalla, tiedettiin ilman erillistä tiedonhankintaa. Haastateltavan nimen oikeinkirjoitukseen ja koulun oppilasmääriin liittyvät kysymykset sen sijaan eivät olleet tiedossa. Tälle luokalle tiedon hakeminen internetistä ei ollut luontevaa, vaikka he olivat harjoitelleet sitä opettajan johdolla aikaisemmin. Oppilaat yrittivät ensiksi kääntyä sen opettajan puoleen, jonka nimi heidän piti tarkastaa, eivätkä hakeneet oikeinkirjoitusasia koulun internet-sivuilta. Oppilaille tekemässämme kyselyssä selvisi, että oppilaista kaksi käyttää internetiä 6–7 kertaa viikossa ja seitsemän oppilasta 3–5 kertaa viikossa. Oppilaista 20 käyttää internetiä kotona (ks. kuvio 5, 30). Tämä osoittaa sen, että internetiä käytetään muuallakin kuin koulun pakollisilla tunneilla ja enemmän vapaa-ajalla kuin koulussa. Oppilaat ovat tottuneet hakemaan internetistä tietoa, mutta vain valmiiden tehtävien puitteissa.

5.5 Kuvaaminen

Kyselyn perusteella 21 oppilaasta neljä käytti videokameraa viikoittain. Suurin osa ei ollut käyttänyt sitä ollenkaan tai vain harvoin. Kaikki oppilaat, jotka olivat käyttäneet videokameraa, olivat itse vain pidelleet sitä ja painaneet nauhoitusnappia. Kukaan oppilaista ei osannut tehdä sillä mitään muuta. Päätimme opettaa oppilaille kameran käyttöä niin, että he voivat soveltaa opittuja asioita muihinkin kameroihin. Opetettavia asioita olivat käynnistäminen, nauhoittaminen, zoomaus ja kuvattujen videoiden katsominen. Näiden lisäksi opetimme oppilaille mikrofonin käyttöä.

Kuvaamisen kuuluu olennaisena osana kuvan sommittelu, johon liittyvät kuvan rajaaminen, taustan valitseminen ja henkilöiden ja kuvattavan asetteleminen kuvaan. Opettaja (henkilökohtainen tiedonanto, 2.6.2010) kertoi käyneensä oppilaiden kanssa läpi kuvan sommittelua ja syvyysvaikutelmia sekä käyttävänsä oppilaiden kanssa paljon kuvia apuna opetuksessa. Opettajan haastattelun perusteella odotimme oppilaiden osaavan sommitella videokuvan, sillä videokuva kuvana ei eroa tavallisesta kuvasta (esimerkiksi valokuvasta tai piirustuksesta). Videokuvan, valokuvan ja piirustuksen sommittelussa on otettava samoja asioita huomioon, mutta eri tavalla. Esimerkiksi piirustukseen ei yleensä piirretä henkilön selkää, vaan on mielekästä nähdä henkilön silmät. Silmien korkeus kuvassa on yleensä myös sama: henkilöä ei kuvata ylä- tai alaviistosta, ellei tarkoituksella halua henkilöä näyttämään vaikutusvaltaisemmalta tai alistuneelta.

Kävimme oppilaiden kanssa läpi kuvauksessa käytettäviä kuvakokoja ja erityisesti haastattelukuvassa käytettäviä kuvakokoja, rajausta, taustan merkitystä ja kuvakulmaa. Sommittelun opettamisesta huolimatta ensimmäisessä harjoituksessa oppilaat eivät muistaneet kiinnittää huomiota mihinkään näistä asioista. Melkein kaikki ryhmät olivat rajanneet harjoituksen haastattelukuvan väljästi ja asetelleet haastattelijan selin kameran tai haastattelijan ja haastateltavan niin, että molempien sivuprofiili näkyi, jolloin kummankaan silmät eivät näkyneet kunnolla. Useassa harjoituksessa haastatteliija näkyi kuvassa suurempana kuin haastateltava, jonka pitäisi olla kuvan pääosassa.

Virheellisen sommittelun syy saattaa löytyä oppilaiden innostuksesta uutta teknistä välinettä ja tilannetta kohtaan: yhden oppilaan piti esittää toimittajaa, toisen haastateltavaa, kolmannen käyttää kameraa. Kun uuden välineen käyttämiseen lisättiin se, että saa itse

näkyä ja kuulua, huomio siirtyi helposti sommittelusta omaan itseen. Varsinaisia uutisjuttuja kuvatessa ohjasimme oppilaita rajaamaan kuvan tarkasti ja haastattelutilanteessa autoimme kameran jalustan käytössä, jotta he saivat oikean kuvakulman. Huomioitavaa on se, että kultaisen leikkauksen esittelyn jälkeen kukaan oppilaista ei yrittänyt sijoittaa haastateltavaa keskelle kuvaa, vaikka emme maininneet siitä erikseen kuvaustilanteessa.

Taustan merkitys videokuvassa on erilainen kuin tavallisessa kuvassa, sillä videokuvassa on lisänä ääni ja liike. Haastattelu- tai videokuvan tausta valitaan yleensä sen perusteella, mitä videokuvan äänessä kuullaan. Taustan merkityksen oppilaat oivalsivat heti ja omia uutisjuttujaan suunnitellessaan kaikki olivat miettineet tarkasti myös taustan.

Videouutiseen liittyy olennaisena osana ääni. Jos äänenlaatu on huono tai siinä on jotain häiriötä, ääntä ei pysty parantamaan editoidessa. Sen vuoksi harjoittelimme mikrofonin käyttöä ja äänittämistä ennen varsinaisen uutisen kuvaamista niin, ettemme kiinnittäneet huomiota kuvaan. Opetimme oppilaille, miten ja miksi sound check otetaan ja miten äänentasoihin voi vaikuttaa mikrofonin käytöllä ja kameran säädöillä. Kuvaajan ja haastattelijan on syytä tehdä yhteistyötä, jotta saadaan kuvattua hyvälaatuista ääntä.

Vaikka oppilaat tunsivat toisensa hyvin, kuvaustilanteessa ja äänittämistä harjoitellessa oppilaat antoivat ohjeita kaverilleen arasti. Oppilaat eivät uskaltaneet ohjata kaveriaan selkeällä äänellä ja käskyillä: Laita mikrofonia lähemmäksi haastateltavaa, vielä, vielä, kiitos, nyt on hyvä. Yleensä ohjeet annettiin hiljaisella äänellä ja epämääräisesti mumisten. Oppilaat eivät uskaltaneet myöskään antaa käskyä toisen kerran, jos haastatteliija tai haastateltava ei sitä ensimmäisellä kerralla kuullut. Itsenäinen työskentely ja päätöksen tekeminen oli tälle luokalle vaikeaa (ks. luku 5.8).

Kuvaustilanteessa kuvaajan ja haastattelijan täytyy huomioida haastateltava, sillä haastateltava on uudessa tilanteessa, eikä luultavasti tiedä mitään kameran tai mikrofonin käytöstä. Etsittäessä haastateltavia oppilaat muistivat kertoa tulevalle haastateltavalle mihin ja mistä aiheesta he ovat tekemässä uutista. Kuvaustilanteessa oli paljon muistettavaa, ja joidenkin oppilaiden kohdalla haastateltava jäi vähälle huomiolle. Oppilaiden huomio keskittyi oman roolin suorittamiseen: haastattelijalla kysymysten muistamiseen ja mikrofonin pitämiseen, kuvaajalla äänentasojen ja kuvan tarkkailuun. Kun kuvaustilanteessa muistutimme oppilaita kertomaan haastateltavalle, mitä ympärillä tapahtuu, he ottivat ti-

lanteen haltuun ja muistivat, miten haastateltava tulee huomioida: he kertoivat haastateltavalle äänentasojen testaamisesta ja että virheet voidaan leikata pois. Haastateltavana saattoi olla myös koulun opettaja, ja opettajat esittivät jännittävänsä, jolloin oppilaat toimivat kuin ammattilaiset opettajaa rauhoitellen.

5.6 Editoinnin suunnittelu

5.6.1 Uutisen rakenne ja kerronnalliset keinot

Editointivaiheeseen liittyy Opetushallituksen määrittelemistä mediakasvatuksen osa-alueista vuorovaikutus, ilmaisutaidot, tuottajan rooli ja kriittinen ote käsiteltävään aiheeseen, sekä luova ajattelu. Myös tiedon soveltaminen ja tarinan kerronta liittyvät editointiin.

Editointia varten tehdään kaksi käsikirjoituksellista suunnitelmaa: verbaalinen tarina eli spiikki ja kuvallinen tarina eli kuvakertomus. Spiikki tehdään haastattelun jälkeen, jolloin haastattelijan sanomia asioita voidaan osittain käyttää jatkuvuuden luomisessa. Spiikki yhdistää haastattelun tarinaksi normaalista tarinan kirjoittamisesta poiketen, sillä kun uutisjuttuun tehdään spiikki vasta haastattelusta poimittujen osien pohjalta, tarina joudutaan rakentamaan olemassa olevaan viitekehykseen juonen kehittyessä vasta haastattelun jälkeen. Haastatteluja tehtäessä tarina rakennetaan olemassa olevan totuuden ympärille, eikä luoda tyhjästä fiktiivistä tarinaa. Puhuttu tarina aloitetaan kuuntelemalla haastattelu nauhalta ja poimimalla sieltä haastateltavan suoriksi sitaateiksi jäävät osat aikajanelle. Näiden lauseiden ympärille kirjoitetaan spiikki, joka kokoaa lauseet yhteen tarinaksi, joka jatkuu luontevasti niin, että katsoja pysyy mukana asiassa alusta loppuun. Kuvakertomus rakennetaan spiikkien päälle niin, että se tukee äänitarinan asiasisältöä ja jatkuvuutta.

Verbaalinen ilmaisu auttaa lasta itseilmaisussa, sanallisessa viestinnässä ja kokonaisuuksien hahmottamisessa. Spiikkiä tehdessään lapsi joutuu ajattelemaan vastaanottajan asemaa, ja näin hahmottaa asioita muiden näkökulmasta. Lapsi oppii hahmottamaan, että voi myös kirjoittaa muille kuin itselleen ja opettajalle. Spiikkiä kirjoittaessa lapsi joutuu miettimään, miten joku täysin ulkopuolinen kokee asian, josta ei ole ennen jutun

katsomista tiennyt yhtään mitään. Näin maailman hahmottaminen laajenee koulun ulkopuolelle, tavallisesta opetuksesta poiketen. Lapsi saa käsityksen, miten tarinan kirjoittaminen itselle ja muille eroavat. Itselle voi kirjoittaa monimutkaisemmin ja jättää asian taustoittamisen pois, koska asia on ennestään itselleen tuttu. Ulkopuoliselle kirjoitettaessa asia täytyy muistaa taustoittaa.

Yksinkertaistaminen on keskeinen asia televisiouutisissa, sillä ihmisen kyky vastaanottaa tietoa on rajallinen. Kun juttu nähdään vain kerran, katsojalle on tärkeää yksinkertaistaa vaikeita ja monitasoisia asioita. Lapsi joutuu spiikkiä miettiessään ajattelemaan asiaa koko ajan vastaanottajan kannalta, ja näin pääsee laajentamaan maailmankuvaansa. Spiikkiä kirjoittaessa pääsee myös käyttämään luovuuttaan, kun miettii, miten tämän asian voisi sanoa toisella tavalla: kiinnostavammin, mutta samalla selkeämmin. Kun juttu saa ulkopuolisen vastaanottajan, se auttaa oppilasta miettimään, mitä hän haluaa jutulla sanoa. Se, mitä hän haluaa jutulla sanoa, on uutisen teon yksi keskeisistä kriteereistä. Täytyy miettiä, miksi joku kohderyhmän jäsen olisi kiinnostunut katsomaan juuri sen jutun. Spiikkiä tehdessään lapsi joutuu miettimään, miten hän kokoo haastattelun yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, joka jatkuu luontevasti ja muodostaa tarinan. Spiikkiä tehtäessä täytyy muistaa, ettei juttu toista itseään.

Uutinen rakentuu, samoin kuin muutkin tarinat, kolmesta osasta: alusta, keskikohdasta ja lopusta. Opetimme tarinan kerronnan niin, että alun tehtävä on johdatella aiheeseen, keskikohdan viedä tarinaa eteenpäin ja lopun sulkea tai vaihtoehtoisesti koota tarina yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jossa on tehty loppupäätelmä tai joka on viety loppuun asti tarinankerronnallisesti. Aiheeseen johdatusta pohjustimme sillä, että katsojalle täytyy antaa aikaa tutustua hänelle ennestään tuntemattomaan aiheeseen. Keskikohdan tehtävä on kuljettaa tarinaa eteenpäin. Tätä perustelimme sillä, että katsoja kyllästyy helposti, jos kerrottu asia on liian yksinkertainen tai ei esittele uusia asioita. Videota katsoessa kuva kertoo osan tarinasta ja kaikkea ei tarvitse sanoa ääneen. Spiikin ja haastattelun vuoropuhelun on tärkeää olla rytmikästä ja eheää ilman toistoa, joka tekee jutusta paikalleen jäävän ja hidastempoisen. Näytimme aikaisemmin tekemiämme aikuisille suunnattuja uutisjuttuja esimerkkeinä tarinan kerronnasta ja kuvittamisesta, jotta oppilaat saisivat esimerkistä ideoita omaan editointiinsa ja spiikkien tekoon.

Katsoimme esimerkin spiikistä ensin ilman ääniä, jotta oppilaat pääsivät kuvittelemaan kerrotun tarinan sisällön. Ennen äänien kanssa katsomista kokosimme oppilaiden ajatukset uutisesta taululle, ja pyrimme vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: kenelle, missä, miksi ja milloin tapahtui. Näin oppilaat ymmärsivät kuvituskuvien merkityksen. Tämän jälkeen katsoimme jutun äänien kanssa ja vertasimme tarinaa kuvituskuvista päätelyyn. Tästä oppilaat huomasivat, että hyvin valitut kuvat kertovat paljon jutussa käsiteltävästä aiheesta. Oppilaiden ymmärtäessä, että kuvien avulla kerrotaan osa tarinasta, heidän oli helpompi hahmottaa oman tarinansa vaatimat kuvituskuvat. Esimerkin oli myös tarkoitus auttaa ymmärtämään, mitä kaikkea jätetään haastattelijan sanomaksi lopulliseen juttuun, ja sitä kuinka monta haastatteluosuutta jätetään lopulliseen työhön, jotta valmis uutinen olisi tarpeeksi lyhyt ja ytimekäs, mielenkiintoinen ja katsojaystävälinen.

Esimerkin avulla hahmottelimme oppilaille myös sitä, kuinka haastateltavan vastaukset eivät välttämättä tarvitse tuekseen haastattelijan esittämiä kysymyksiä, vaan kysymykset voidaan korvata spiikillä. Tämä auttoi oppilaita ymmärtämään uutisjutun kokonaisuutta. Kokonaisuuden ymmärtäminen toteutui monen oppilaan kohdalla vasta, kun oppilaat olivat nähneet valmiit juttunsa, joissa haastattelut ja spiikit oli yhdistetty kokonaisuudeksi. Kysymykset jätettiin pois, sillä uutisjutun pituus kurssilla oli vain 1,5–3 minuuttia. Halusimme opettaa oppilaille myös tiivistämistä, joka on oleellinen osa selkeää ja ymmärrettävää ilmaisua. Koska kurssi tähtäsi myös siihen, että oppilailla olisi mahdollisuus julkaista omia uutisiaan, pyrimme käyttämään mahdollisimman paljon televisiouutisista tuttuja kerronnan keinoja. Spiikin avulla oppilaat pääsivät myös opettelemaan asioiden sanomista monella tavalla, kun haastateltavan vaikeasti sanoma juttu piti yksinkertaistaa uutisen spiikkiin, jotta se olisi käyttökelpoinen. Asioiden sanominen monella tavalla tuotti oppilaille hankaluuksia. Oppilaat käyttivät sanomiamme asioita ja esimerkkejä suoraan lopputulokseensa, eivätkä muokanneet niitä omien tarpeittensa mukaisiksi. Lopulta muutamalta ryhmältä tuli myös oma-aloitteisesti hyviä ja toimivia ratkaisuja, joissa emme olleet auttaneet.

5.6.2 Spiikki

Spiikit tehtiin kolmen oppilaan ryhmissä, joissa jokaisella ryhmän jäsenellä oli mahdollisuus vaikuttaa spiikkien sisältöihin, lauserakenteisiin ja sanamuotoihin. Ryhmän vastuulla oli tarinan kokoaminen toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa toteutuu uutisen rakenteelliset ja kerronnalliset keinot. Ryhmät päättivät avustuksellamme, mitä halusivat kertoa jutullansa ja mitä halusivat jättää haastateltavan sanomaksi. Aluksi ryhmät järjestelivät aikajanelle ne haastattelupätkät, mitkä halusivat alkuperäisinä mukaan uutiseen. Tämän jälkeen ryhmät järjestelivät ne oikeaan järjestykseen, tekivät alkuspiikit ja miettivät, mitkä kysymykset voidaan jättää pois ja korvata välispiikeillä. Ohjasimme ryhmäkohtaisesti oppilaita toimimaan annettujen ohjeiden mukaan, ja autoimme ongelmakohdissa. Viimeiseksi pohdimme vielä yhdessä, miten juttu voidaan lopettaa niin, että katsojalle jää tunne loppuun asti kerrotusta jutusta.

Aluksi oppilaat ymmärsivät huonosti spiikin tarkoituksen, mutta kun juttu- ja ryhmäkohtaisesti kävimme spiikin tarkoitusta läpi, se selveni jokaiselle ryhmälle niin, että kaikkien valmiissa jutuissa oli tarinankerronnallisesti hyvät spiikit.

Kunkin ryhmän yksi jäsen luki spiikit koneelle. Lukemisessa painotimme sitä, että asian sisältö vaikuttaa spiikin lukemistapaan. Vakavaa asiaa ei naureta, mutta kevyempiä aiheita voidaan lukea hilpeämmällä äänellä. Eniten painotimme sitä, että vaikka spiikki luetaan paperista, sen ei tarvitse kuulostaa luetulta. Kannustimme oppilasta kertomaan asian ennemmin kuin lukemaan. Lopputuloksesta kuuli, kuinka luettu teksti oli aivan erilaista toisella lukukerralla. Myös oppilaat huomasivat tämän.

5.6.3 Kuvallinen ilmaisu

Kuvituskuvaan liittyvät kaikki samat elementit kuin haastattelun kuvaamiseenkin (ks. luku 5.5). Kuvituskuvan erona on, että siinä pitää huomioida kuvien vaihdokset: mikä kuvituskuva laitetaan kunkin kuvan jälkeen, jotta tarina jatkuisi luontevasti. Kuvituskuvia mietittäessä painotimme kuvista muodostuvan kuvatarinan merkitystä. Kuvituskuvilla voi tehdä myös ajallisesti jatkuvan tarinan, esimerkiksi koulusta lähtemisestä kertovan jutun yhteydessä kuvattiin koulusta poistuminen – kävely muutamasta eri kulmas-

ta sekä tietä pitkin käveleminen niin, että kävely tapahtuu pois päin kamerasta. Muutoksen tuomaa suurta askelta kuvattiin askeleella, jotta abstraktit asiat konkretisoituvat kuvien avulla, kun taas kouluruoasta kertovaan juttuun kuvattiin kouluruokailua ja ruokaa, aiheeseen suoraan liittyviä asioita. Oppilaat ymmärsivät eritasoisesti kuvituskuvien merkityksen, mutta suurin osa sai tarinastaan opetetun mukaisen myös kuvallisesti. Oppilaat suunnittelivat kuvauspaikat ja kuvakoot kuvituskuvilleen ensin itse, jonka jälkeen kävimme vielä yhdessä läpi ideat ja jatkoimme niitä tarpeen mukaan eteenpäin. Muutamalla ryhmällä oli oivaltavia kuvia, esimerkiksi jalkapalloharrastuksesta puhuttaessa ryhmä halusi näyttää jalkapallon peluuta, mikä liittyi läheisesti aiheeseen ja oli siksi hyvä kuvituskuva-aihe. (Ks. taulukko 1, 35.)

Kuvituskuvia kuvattaessa oppilaita täytyi opastaa kuvaamisen osalta rajauksessa. Tässä vaiheessa otimme mukaan kameran liikkeen. Kameran liikkeestä puhuimme kuvakohteisesti, jos sitä tarvitsi käyttää. Jos oppilaat liikuttivat oma-aloitteisesti kameraa, neuvoimme onnistuneen kameraliikkeen edellytyksiä. Esimerkiksi jalkapalloa kuvattaessa pelaajien seuraaminen oli olennaista, joten harjoittelimme muutamaan kertaan kauniin ja hyvän näköisen kuvan kuvaamista. Lopputulos oli onnistunut, sillä pallon peluu saatiin näkyviin halutulla tavalla, jotta kuva sopi loppukuvaksi uutiseen: jalkapalloa pomputteleva poika zoomattiin lähikuvaan, josta hän lopuksi oman liikkeen avustuksella poistui kuvasta ja kuva jäi epätarkaksi.

Spiikin kirjoittamisen jälkeen kuvituskuvista etsittiin halutut kuvat ja laitettiin ne oikeille paikoilleen aikajanalle. Kuvituskuvia mietittiin niin kuvan ja äänen kuin kuvan ja sitä seuraavan kuvan suhteen. Esimerkiksi harrastusuutista kuvannut ryhmä onnistui toteuttamaan jalkapallon pelaamisen luontevasti: pallon potku, maali, peliä, potku ohi maalista ja lopuksi vielä pallon pomputtelua. Tarinasta tuli yhtenäinen ja se jatkui luontevasti, sillä se eteni ajallisesti oikein.

5.7 Editointi

Ohjelma, jolla opetimme oppilaat leikkaamaan, oli Windowsin Movie Maker. Päädyimme ohjelmaan sen saatavuuden ja helppokäyttöisyyden takia. Movie Maker on saatavilla ilmaiseksi jokaiseen Windows-käyttöjärjestelmään. Kyselymme mukaan kukaan

oppilaista ei ollut käyttänyt videon leikkausohjelmaa aikaisemmin, joten päätimme opettaa videoleikkaamisen alkeita sellaisella ohjelmalla, jossa on vain kaikki tarvitsemamme toiminnot. Ammattilaisten käyttämät Final Cut Pro ja Adobe Premiere Pro sisältävät paljon toimintoja, joita emme tarvinneet ryhmän kanssa. Opetimme Windows Movie Makerilla leikkaamista, äänentasojen säätämistä, sekä alku- ja lopputekstien lisäämistä. Opetimme videonleikkaamisen perussääntöjä: miten yhdistetään toimivasti monta haastattelua ja miten peitetään haastattelun leikkauskohdat kuvituskuvilla. Editointia harjoittelimme ensiksi harjoitustehtävällä, jonka olimme kuvanneet aikaisemmin. Jokainen ryhmä sai ohjeet leikkausta varten (ks. liite 6). Oppilaille oli kaksi tuntia aikaa tehdä editointiharjoitus: muutama ryhmä sai tehtävän tehtyä valmiiksi. Harjoitustehtävä tehtiin, jotta näkisimme, että oppilaat osaavat leikata ja ymmärtävät kuvituskuvan merkityksen valmiin jutun kannalta.

Editointi eli raakamateriaalin leikkaus tehdään olemassa olevien suunnitelmien perusteella niin, että kuvasta ja äänestä poimitaan tarinan, jutun, kannalta oleelliset asiat aikajalalle. Editoinnilla poistetaan materiaalista turhat ja epäoleelliset asiat sekä haastateltavan vaikeasti ilmaiset asiat, jotka siirretään toimittajan spiikkiin muokattuina helpommin ymmärrettäviksi lauseiksi. Editoinnissa on oleellista kokonaiskuvan hahmottaminen. Vaikka oppilaat ymmärsivät, että uutisen tulisi olla totuudenmukainen, joillakin ryhmillä oman kuvan leikkaaminen pois oli vaikeaa ja toimittajan mielipide tuli uutisessa esille tai sitä ei olisi haluttu peittää. Jouduimme moneen kertaan muistuttamaan oppilaita, että uutisen päähenkilö ei ole jutun tekijä:

Ei ole reilua, että mun kysymykset leikataan pois ja sun ei.
(Oppilas 6.9.2010.)

Oppilaille oman äänen kuuleminen tärkeässä yhteydessä oli uusi kokemus ja innostusta alkujännityksen jälkeen oli vaikea peittää. Oppilaille ei ole ollut mahdollisuutta itsensä esiintuomiseen muussa opetuksessa, joten saatu huomio oli mielestämme oppilaita motivoivaa. Oppilaille oli vaikeuksia luopua omasta kysymyksestään osittain myös siksi, että kehuttuamme kysymyksen olevan hyvä ja selkeä, oppilas ei ymmärtänyt, miksi kysymys jätetään pois lopullisesta jutusta. Loppupalautteen kohdalla oppilaat ymmärsivät, että hyvässä uutisjutussa ei välttämättä kuulu toimittajan kysymykset kun juttu on toimitettu: jälkepäin editoinnissa kootaan kokonaisuus, jossa haastateltavalla on pääosa, toimittajalla kertojan rooli.

Kuvan editoinnin jälkeen opetimme äänentasojen säätämistä. Äänentasojen merkityksen oppilaat ymmärsivät hyvin. Oppilaat kuulivat, milloin taustaäännet olivat liian kovalla ja milloin haastateltavan ääni oli liian hiljainen tai kova. Oppilaat säätivät äänentasoja omatoimisesti sen jälkeen kun olimme kerran näyttäneet, miten se tehdään. Lopputuloksena olivat tasaiset äänentasot.

Viimeisenä uutisjuttuihin lisättiin tekstitiedot, otsikot ja nimitiedot. Oppilaat eivät olleet muistaneet tarkistaa haastateltavien nimiä, vaikka olimme huomauttaneet siitä aikaisemmin erikseen, ja nyt oppilaat etsivät nimet internetistä tai kävivät kysymässä ne suoraan haastateltavilta. Otsikointi osoittautui innostavaksi ja pohdimmekin sitä pitkään, sillä vaihtoehtoja keksittiin useita. Huomasimme, että oppilaat ottavat sanomamme kirjaimellisesti, ja jos ehdotimme jotain otsikkoa tai tyyliä kirjoittaa otsikko, sitä käytettiin suoraan omaan otsikkoon kyseenalaistamatta, onko se hyvä vai ei. Tekstitietoja lisätessä oppilaat olivat luovia, sillä he kokeilivat erilaisia fontteja ja tyylejä otsikoinnissa ja nimitiedoissa.

Editointivaiheessa oppilaat eivät aluksi uskaltaneet tehdä itsenäisiä päätöksiä siitä, mitkä kohdat leikataan pois. Esimerkeistä opittuja asioita ei uskallettu soveltaa suoraan, vaan meiltä tarkistettiin moneen kertaan, onko näin hyvä ja voiko näin tehdä. Oppilaat hahmottivat maailmaa mustavalkoisena: on vain oikea ja väärä ratkaisu. Tämä on ymmärrettävää, koska koulun oppiaineissa usein on vain oikea ja väärä vastaus. Tämä näkyy selkeästi matematiikassa, mutta myös muissa oppiaineissa on oletettu, että vastataan kirjan osoittamalla tavalla oikein, eikä tietoa sovelleta yli ainerajojen.

5.8 Sosiaaliset taidot

Kurssin aikana arvioimme oppilaiden itsenäistä ja luovaa työskentelyä. 9–10-vuotiaat oppilaat olivat itsenäisiä toimijoita enemmän kuin ryhmätyöskentelijöitä. Itsenäiseen työskentelyyn kiinnitimme huomiota, kun jokainen oppilas toimi vastuuhenkilönä kuvauksissa. Jokainen oppilas sai kutakin haastateltavaa kohden oman vastuualueensa: kuvauksen, ohjauksen tai haastattelun. Oppilaat keskittyivät omaan vastuualueeseensa, mutta esimerkiksi kuvaopit saattoivat unohtua kuvaustilanteessa, sillä oppilaat olivat

niin innostuneita painamaan nauhoituksen päälle. Tässä vaiheessa meitä tarvittiin muistuttamaan aikaisemmista opeista. Monelta olivat hävinneet kuvauksia varten antamamme muistilistat. Silti oma vastuualue muistettiin, kun kysyimme, mitä on vielä tehtävä kuvauspaikalla. Oppilaat eivät alkaneet itsenäisesti esimerkiksi ohjata haastateltavaa. Oppilaat eivät tehneet päätöksiä itsenäisesti, vaan yleensä meiltä tarvittiin hyväksyntä.

Oppilaat tekivät kaikki kurssin harjoitukset kolmen hengen ryhmissä, joten pystyimme arvioimaan heidän ryhmätyötaitojaan. Jaoin ryhmät oppilaiden toiveitten mukaan. Oppilaille oli valmiudet jakaa itsensä ryhmiin niin, ettei ketään jätetty ulkopuolelle. Oppilaat miettivät pitkään, miten jako kannattaa tehdä, jotta kaikille tulee mieluisat ryhmät.

Ryhmässä toimiminen tapahtui oman erinomaisuuden korostamisen ja useasti lauseen ”niin just, mähän sanoin” kautta. Tämä tuli ilmi, kun annoimme palautetta ja kehitysehdotuksia keskeneräisistä töistä. Omien mielipiteiden perustelu onnistui monelta oppilaalta, mutta ryhmässä valittujen ratkaisujen perustelu oli selvästi vaikeaa monelle. Oppilaat eivät ymmärtäneet ryhmän vastuuta päätöksistä: ryhmässä ei ole yksilöiden ratkaisuja, vaan koko ryhmän yhteisiä ratkaisuja, joita pitäisi tukea siinä missä omiakin päätöksiä ja mielipiteitä. Tosin tässä voi ottaa huomioon sen, ettei opettaja (henkilökohdainen tiedonanto 2.6.2010) ole käyttänyt ryhmätyöskentelyä oppimismetodina kovin usein.

Oppilaat ottivat haastateltavan huomioon keskimäärin huonosti tai eivät ollenkaan, jos emme kysyneet, pitäisikö haastateltavalle kertoa ohjeita siitä, mitä hänen tulee tehdä kuvaustilanteessa. Kävimme oppilaiden kanssa läpi haastateltavan huomioonottamista, käyttäytymistä vieraiden ihmisten kanssa ja kohteliaita puhetapoja. Moni oppilas ymmärsi, miten vieraille puhutaan, mikä on kohteliasta ja mikä ei. Oppilaat nostivat esille sen, ketä täytyy teititellä ja ketä ei. Oppilaat kuuntelivat, mitä sanoimme. He olivat ujoja puhumaan auktoriteeteille, mutta rohkenivat neuvomaan itseään nuorempia. Nuorille haastateltaville oppilaat kertoivat asiat, jotka pitää kertoa haastateltavalle.

6 KIRJALLISEN TESTIN TULOKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET

6.1 Testitulokset

6.1.1 Kirjallisen testin tulokset

Kirjallisen testin (ks. liite 7) perusteella oppilaat olivat oppineet asian itse tekemällä. Kurssimme oli paljolti tekemällä oppimista ja mielestämme oppilaat olivat erittäin motivoituneita oppimaan uutta. Videon tekeminen oli oppilaita innostavaa ja tämä innostus ja motivaation korkea taso auttoivat oppimisessa. Testin tulokset olivat keskiarvoltaan hyviä. Tavoitteenamme oli opettaa jokaiselle ryhmälle videon tekemistä eli tavoitteena ei ollut, että jokainen oppisi jokaisen pienenkin yksityiskohdan. Oppilaille oli tarkoitus näyttää mediasisältöjen tekemistä ja opettaa videota sekä osaltaan kasvattaa oppilaista aktiivisia ja kriittisiä oppijoita. Tällaista oppilaita aktivoivaa opetusta voisi harkita kouluhin kirjoista oppimisen lisäksi.

Kurssin jälkeen testasimme oppilaiden osaamista kirjallisella testillä. Testissä kysyimme oppilailta kuvakokoja ja mitä kuvakokoa oppilas käyttäisi videon haastattelukuvana. Testin jälkeen oppilaat sanoivat unohtaneensa kirjoittaa toisen osan kaksiosaisista vastauksista, esimerkiksi joko luetella kuvakoot tai kertoa, mitä kuvakokoa haastattelukuvana käytetään. Kahdeksan oppilasta 21 vastanneesta oppilaasta osasi luetella kaikki kuvakoot ja vastata siihen, mitä kokoa käyttäisi haastattelukuvan kuvaamiseen. Tämän lisäksi yhdeksän oppilasta muisti kaikki kuvakoot, mutta unohti vastata siihen, mitä kuvakokoa käyttäisi haastattelukuvan kuvaamiseen. Kaksi oppilasta oli luetellut kaksi tai kolme kuvakokoa viidestä ja vain kaksi oppilasta vastasi tehtävään väärin. Kuvakoot olivat selvästi jääneet oppilaille mieleen ja opetusmenetelmämme olivat onnistuneet.

Testissä oppilaiden piti piirtää kultainen leikkaus paperissa olevaan vaakakuvaan. Kultaisen leikkauksen osasi piirtää 13 oppilasta 21 oppilaasta, eli yli puolet oli oppinut asian. Sommitteluun käytimme aikaa monen tehtävän ja esimerkin kohdalla, sillä pidimme sitä tärkeänä osana onnistunutta kuvaa. Kultaisen leikkauksen ja sommittelun miettiminen oli myös oppilaille mielekäästä. Oppilaat kertoivat aina innostuneesti, miksi kuvassa näkyy jotain ja miten se liittyy tarinaan.

Haastattelupaikan ja kuvituskuvan merkityksen oppilaat ymmärsivät kurssin jälkeen, sillä he olivat nähneet miten haastattelupaikka ja tausta vaikuttavat kuvaan ja kuvan tunnelmaan. Kirjallisen testin kysymykseen, minkä oppilas valitsisi haastattelupaikaksi ja mistä ottaisi kuvituskuvaan tehdessään juttua lähikaupan karkkivalikoimasta, 19 oppilasta vastasi tehtävään kiitettävästi: vastauksissa oli kuvailtu haastattelupaikka tarkasti (esimerkiksi kassan edessä) ja kuvituskuvapaikat myös (karkkihylly, kun joku ostaa karkkia). Vain kahden oppilaan vastaus oli pelkistetysti ”karkkikauppa”. Karkkikauppa ei sinänsä liity lähikaupan karkkivalikoimaan, eikä vastauksissa ollut eritelty haastattelupaikkaa tai kuvituskuvapaikkoja. Monet vastauksista olivat tarkkoja, joista voi huomata oppilaan ymmärtävän käsikirjoittamisen merkityksen ja kuvituskuvan äänettömän tarinan rakentamisen ja merkityksen:

Ottaisin kuvituskuvaan kun ihminen tulee kauppaan valitsee karkit ja menee kassalle. Haastattelukauppa olisi [kuvassa] niin että haastateltavan takana näkyisi karkkivalikoima. (Oppilas A 2010b)

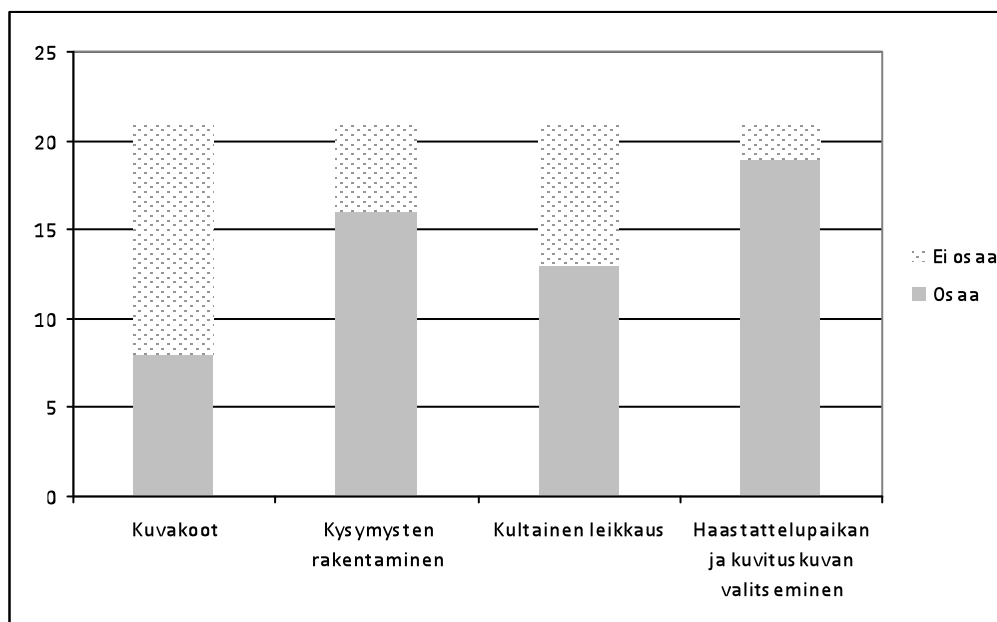
Ottaisin kuvituskuvaan esim. siitä kun joku valitsee namut, ja menee tiskille maksamaan ne. (Oppilas B 2010b)

Oppilaiden oli vaikea hahmottaa tietokoneelle tallentamisen eri muotoja (tallenna ja tallenna nimellä) sekä tallennuspaikkaa. Kurssin aikana kerroimme moneen kertaan milloin kutakin käytetään, mutta silti testissä, jonka teimme oppilaille kurssin päätyttyä 11 oppilasta 21 oppilaasta tiesi tallenna ja tallenna nimellä -toimintojen eron.

Testissä kysyimme myös uutisen kriteerejä, hyvän haastattelukysymyksen muotoa ja julkaisun merkitystä. Keskimäärin oppilaat olivat ymmärtäneet uutiskriteerit ja haastattelukysymykset hyvin ja muistivat ne tyydyttävästi. Tätä osa-aluetta kurssistamme pidimme haastavana, sillä asia pitää molemmissa kohdissa hahmottaa sekä tekijän että vastaanottajan näkökulmasta: mitä tekijä haluaa tietää, jotta vastaanottaja saa mielekkään jutun. 21 oppilaasta 16 oli vastannut kysymyksiin ”Millainen on hyvä haastattelukysymys?” ja ”Mistä tunnistaa uutisen?” oikeaksi vastaukseksi tulkittavalla tavalla. Suurin osa oppilaista oli määritellyt hyvän haastattelu kysymyksen sellaiseksi, johon ei voi vastata kyllä tai ei, ja johon saa esitettyä jatkokysymyksiä. Tämä kertoi mielestämme siitä, että oppilaat olivat sisäistäneet kysymysten tarkoituksen. Uutiskriteereistä parhaiten muistettiin ajankohtaisuus, totuudenmukaisuus, kiinnostavuus ja paikallisuus.

Julkaiseminen ymmärrettiin keskimäärin tyydyttävästi. Vastauksista kävi ilmi, että julkaisemisessa täytyy ottaa huomioon tiedon oikeellisuus, jutun ja aiheen kiinnostavuus, laadukkuus, asiallisuus ja se, että juttu on tehty muille. Oppilaat ymmärsivät sen, miten julkaiseminen televisiossa ja julkaiseminen internetissä eroavat. Yksi oppilas ymmärsi, että internetissä on erilaisia palveluita, joissa voi julkaista juttuja rajatulle ryhmälle tai kaikkien nähtäville. (Ks. kuvio 8, 49.)

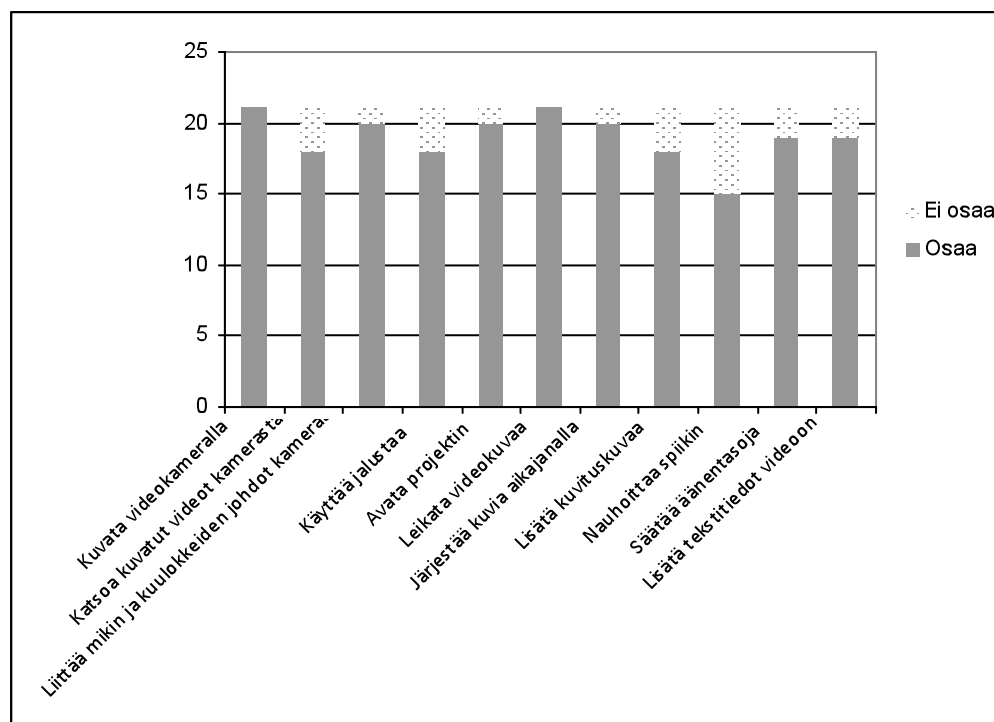
KUVIO 8. Oppilaiden kurssin jälkeinen osaaminen testin perusteella (n=21)

6.1.2 Itsearvioinnin tulokset

Kurssin jälkeen teimme oppilaille kyselyn, jossa he saivat arvioida omaa osaamistaan kurssilla opetetuista asioista (ks. liite 8). Kyselyyn vastasi 21 oppilasta. Kaikki oppilaat arvioivat osaavansa kuvata videokameralla. Itsearvioinnin mukaan 19 osaa lisätä oma-toimisesti tekstitiedot videoon sekä säätää äänentasoja.

20 oppilasta sanoi osaavansa avata Windows Movie Makerin ja siellä oman projektinsa. Kaikki oppilaat arvioivat osaavansa leikata videokuvaa. 18 oppilasta arvioi osaavansa lisätä kuvituskuvaa spiikin päälle ja 20 arvioi osaavansa järjestellä kuvat aikajanalle. 15

oppilasta osasi omien sanojensa mukaan nauhoittaa spiikin juttuun. (Ks. kuvio 9, 50.) Itsearviointin tulokset kertovat, että suurin osa oppilaista oppi tekemisen avulla opetetut asiat keskimääräisesti hyvin tai erittäin hyvin.

KUVIO 9. Oppilaiden itsearviointi kurssin jälkeen (n=21)

6.2 Kehitysehdotukset

6.2.1 Media opetuksen välineenä

Media ja mediatekniset välineet voisivat olla osana peruskoulun opetusta, vaikka aiheena ei olisikaan itse media. Näin oppilaat pääsisivät tutustumaan välineiden sisältämiin mahdollisuuksiin. Ennen kurssia tekemämme kyselyn perusteella oppilaat käyttivät internetiä lähinnä viihdetarkoitukseen, eivätkä esimerkiksi tiedonhankintaan tai muulla tavalla hyödykseen. Mikäli sanomalehden ja television käyttäminen saataisiin luonnolliseksi osaksi opetusta rasittamatta muun opetuksen tarkoitusta ja viemättä enemmän aikaa kuin opetuksessa normaalisti menee, oppilaat oppisivat siinä sivussa esimerkiksi sanomalehden rakennetta.

Sanomalehti voisi olla osana opetusta esimerkiksi äidinkielessä. Äidinkielessä voidaan hyödyntää tehtäviä, joissa lehden sisällöllä ei ole merkitystä, jolloin sanomalehden käyttäminen ei vaatisi opettajalta lisäpanostusta. Tällaisia tehtäviä voisivat olla esimerkiksi kielen rakenteeseen liittyvät tehtävät: Etsi tästä jutusta kaikki nominit ja laita ne omiin sanaluokkiinsa. Tutkimamme luokka on kielipainotteinen, joten opetuksessa voisi käyttää myös vieraskielisiä lehtiä, jolloin sanavarasto kasvaisi käytännön avulla. Haastatelimme koulun mediapainotteisen luokan opettajaa, josta tästä eteenpäin puhumme mediaopettajana. Äänitimme myös mediaopettajan haastattelun, jotta pystyimme palaamaan vastauksiin tutkielmaa kirjoittaessamme. Mediaopettaja (henkilökohtainen tiedonanto, 2.6.2010) käyttää sanomalehtiä kerran viikossa tarkoituksenaan tehdä lehdet tutuiksi oppilaille. Mediaopettajan mukaan tämä on onnistunut, sillä oppilaat ovat alkaneet lukea lehtiä myös vapaa-ajallaan, koska lehdet ovat tulleet heille tutuiksi. Mediaopettaja käyttää lehtiä sekä journalismin rakenteen ymmärtämisen että sisällön hyödyllisyyden takia.

Pitämämme videokurssin aikana huomasimme, että näille 9–10-vuotiaille erilaisten aihekokonaisuuksien hahmottaminen oli vaikeaa. Kysyessämme oppilailta mikä media heidän mielestään on, emme saaneet mitään vastausta. Tämän jälkeen kysyimme oppilailta, mitä heille tulee mieleen sanasta media, jolloin saimme vastauksia, jotka olisivat sopineet myös ensimmäiseen kysymykseen.

Jos luokka käyttäisi mediaa opetuksen välineenä, oppilaat oppisivat hahmottamaan kokonaisuuksia paremmin. Nyssölän (2008, 140) mukaan medialla on tiedollinen ulottuvuus, johon liittyy tiedonhallintataidot, eli kokonaisuuksien hahmottaminen. Oppilas oppii median avulla vertailemaan, jäsentämään ja hyödyntämään tietoa.

Median tiedolliseen ulottuvuuteen liittyy myös median yhteiskunnallisen aseman pohdittaminen tiedonvälittäjänä mediasisältöjen viihteellistyessä, sekä yksityisen ja julkisen rajan sekoittuessa. Osa medialähtöisestä oppimisesta voi tukea myös kouluoppimista, mikä liittyy erityisesti lukutaidon ja englannin kielen oppimiseen sekä mediaan tiedonlähteenä. Media välittää yhteisöllisiä teemoja ja yhteistä arvomaailmaa tarinoitten välityksellä. Mediassa pohditaan usein moraalisia ja eettisiä ongelmia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tähän liittyy sosiaalisen oppimisen mahdollisuus. Mediakasvatuksen kan-

nalta keskeistä on pohtia tarinoiden sanomaa ja yhteiskunnallista merkitystä. (Nyysölä 2008, 140–142.)

Internet tarjoaa välineen yhteisöllisyyden luomiseen. Keskustelusivustot antavat mahdollisuuden jakaa kokemuksia ja luoda yhteyksiä samanhenkisten ihmisten välillä. Eri-tyisesti nuoret ovat ottaneet tämän mahdollisuuden omakseen. Keskustelupalstojen ja blogien avulla ylläpidetään ja muokataan omaa identiteettiä, joka voi poiketa arkisesta minästä. (Oksanen & Näre 2006, 100.) Kielipainotteinen luokka voisi käyttää median yhteisöllistä puolta hyväkseen esimerkiksi hankkimalla ystäväluokan ulkomailta. Oppilaat oppisivat samalla vieraiden ihmisten kanssa asiointia, jonka huomasimme videokurssin haastattelutilanteessa olevan vaikeaa. He voisivat myös samalla oppia käyttämään tietotekniikkaa, kuten sähköpostia ja sähköpostien liitemahdollisuutta kuvien lähettämiseen ilman, että tilanne olisi tekaistu ja sähköpostia käytettäisiin vain sähköpostin opettamisen vuoksi. Oppimisen ja kielitaidon kehittymisen ohella oppilaat oppisivat tärkeitä taitoja ja oppiminen olisi jatkuvaa ystäväkoulun ystävyysuhteen ollessa todellinen myös koulun ulkopuolella. Koulu voi antaa oppilaille virikkeitä ja ideoita median käyttöön, koska oppilaiden suhde mediaan tuntui alkukyselymme (ks. kuvio 3, 28, 5, 30 ja 7, 32) mukaan olevan viihdepainotteinen. Viihde ei sinänsä ole huono asia, mutta koulu voi antaa oppilaille ideoita, joita oppilas voi hyödyntää yksityisessä elämässään, vaikka oppimisen tuloksia mitataan kokein, eikä median käyttötaitoja testata missään vaiheessa oppilaiden koulu-uraa. Lapset oppivat motivoituneina paremmin ja lapset ovat motivoituneita median käytöstä. Tällöin voidaan ajatella, että lapset oppivat paremmin myös median avulla.

Mediaopettaja (henkilökohtainen tiedonanto, 2.6.2010) opettaa oppilailleen median avulla muun muassa maantietoa hyödyntäen Googlen karttapalvelua ja katunäkymätoimintaa. Oppilaat käyttävät karttapalvelua ja katunäkymiä esitelmissään ja niitä tutkitaan tunneilla paljon, sillä niistä saa lisätietoa paikoista ja internetin käyttäminen tulee tutuksi. Historian opetuksen tukena mediaopettaja on käyttänyt Ikariam-peliä, joka on Kreikan historiasta kertova opetuspele. Pelejä hän pitää hyvinä, jos niissä ei ole liikaa väkivaltaa. Mediaopettaja opettaa välineillä, jotka ovat internetistä vapaasti ladattavissa tai käytettävissä.

6.2.2 Mediapaja täydentämässä opetusta

Pitämästämme kurssista voi saada joko paljon ideoita perusopetuksen täydentämiseen tai sen voi järjestää sellaisenaan mediapajamuotoisesti. Mediapajaakaan ei tarvitse tehdä järjestelmällisesti, kuten me sen teimme kuukauden pituisena ja omana kokonaisuutenaan, vaan siitä voi ottaa käyttöön myös vain mediapaja-ajatuksen tai opetusrungon. Mediapaja lisää lasten medialukutaitoa ja laajemmin mediakompetenssia, mikä auttaa heitä kasvamaan kriittisiksi median käyttäjiksi. Yksi tapa oppia on yhteisöllinen oppiminen. Kaikkien ei tarvitse osata kaikkea, vaan kukin omien taitojensa ja erityisosaamisensa kautta oppii ja auttaa yhteisöä ja samalla itseään. Tämä on menetelmä, jota käytimme kurssillamme onnistuneesti: jokainen ryhmä sai aikaiseksi opetetunmukaisen uutisen.

Mediapaja perustuu ajatukselle jostain kouluarjesta poikkeavasta, mikä saattaa aktivoida lapsia perinteistä oppilas-opettaja-mallia enemmän. Mediapajassa perusideana on, että kaikki oppivat tekemällä ja kaikkea oppii tekemällä. Tämä pätee median ja mediavälineiden kanssa toimimisessa, sillä ohjelmistot ja monet käytännön tekemisen välineet on myös mahdollista oppia konkreettisen kokeilun avulla. Pajamuotoisessa opetuksessa huomioidaan lapsen kyky oppia itsenäisesti ja asioita kokeilemalla. Esimerkiksi kamerasta voi oppia paljon, jos lapselle annetaan mahdollisuus kokeilla itse, miten sitä käytetään ja miten saadaan laadukkaan videotuotteen. Lapsi saa mahdollisuuden kokea osavansa itse ja oppivansa oma-aloitteisesti. Kameran kokeilun jälkeen voidaan katsoa tuotos, ja analysoida yhdessä muiden oppilaiden kanssa, mitä olisi mahdollista tehdä toisin, ja miten saisi paremman näköisen ja selkeämmän lopputuloksen, eli opitaan miten kameraa käytetään.

Pajassa oppilas saa usein onnistumisen tunteen, koska jokaisessa asiassa, jonka itse tekemällä opettelee, voi onnistua, eli saada onnistumisen tunteen. Paja ei perustu vain loppukokeelle. Paja on kokonaisuudessaan oppimista ja onnistumista. Editointi vaiheesakin oppilaita on hyvä rohkaista kokeilemaan, näin myös itseohjautuvuus vahvistuu ja oppilas saa varmuutta. Editoinnissa ei ole vain yhtä oikeaa tapaa toimia, joten editoinnin opetuskin jättää luovuudelle tilaa. Oppilaat saavat toisenlaisen näkökulman maailmaan, ei ole vain oikeaa ja väärää, kuten totesimme oppilaittemme pitkälti ajattelevan (ks. luku 5.7).

Pajan käytännön toteutus voi olla haastavaa, sillä esimerkiksi meillä oli käytössä kaksi opettajaa yhden tilalla. Tähän voisi ajatella muutamaakin ratkaisua. Esimerkiksi tuplamäärä tunteja olisi sama asia kuin kaksi opettajaa ja puolet vähemmän tunteja.

Pajasta voi myös poimia tekemisen mallin. Oma-aloitteisuutta korostaen voidaan opettaa muitakin oppiaineita ja mediapajaa voidaan käyttää opetuksen välineenä kaikissa oppiaineissa. Pääideana on, että oppilas saa mielekkään kokemuksen ja onnistumisen tunteen, jotta oppimista tapahtuu mahdollisimman paljon ja halutulla tavalla. Osan mediapajasta voi esimerkiksi ajatella toteutettavaksi niin, että ohjaa vain videokameran käyttöön ja käyttää sitä vaihtoehtoisena välineenä oppiaineissa. Oppilaita voi esimerkiksi pyytää kuvaamaan videolle esitelmän, johon ei välttämättä tarvita editointia, muuttaman oton voi kylläkin joutua tekemään, jotta esitelmä onnistuu alusta loppuun.

Mediavälineitä, kuten kameroita ja äänitallentimia, käyttämällä voitaisiin yhdessä ohjelmistojen käytön kanssa taata tuottajan roolin toteutumisen Opetushallituksen mediakasvatustavoitteiden mukaisesti. Ohjelmia voi käyttää niin median opetuksen takia kuin välineenä muiden aihekokonaisuuksien opetuksessa. Kameroiden ja äänitallentimien tuominen mukaan voidaan toteuttaa joko niin, että opetetaan esimerkiksi kameran avulla biologiaa tekemällä ryhmässä juttu kasvin kasvuympäristöstä, jolloin mediavälineet tulevat tutuksi. Samasta aiheesta voidaan opettaa myös tekemään uutinen, jolloin oppilaat oppivat kasvin kasvupaikan ja samalla uutisen tuotantoprosessia. Tällöin oppilaat oppivat myös tuottamaan journalistisia mediasisältöjä, ei ainoastaan käyttämään välineitä. Aikaa ei kulu opetukseen paljonkaan enempää kuin muutenkin biologian tunnilta tehtävän tutustumisretken aikana, mutta ennakkovalmistelu ja ohjelmistojen käyttö vaatii opettajalta opetteluja ja oppilaille opettamista. Video-opetus auttaisi oppilaita myös suullisen ja kirjallisen, sekä yhdistelevän ja selittävän kerronnan oppimisessa.

7 YHTEENVETO

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, sopiiko mediapajamuotoinen opetus osaksi alakoulun mediaopetusta ja miten alakoulun mediakasvatusta voisi kehittää liittämällä se laajemmaksi osaksi muuta opetusta. Kehittämishankkeena toteuttamamme videopaja antoi vinkkejä niin mediapajamuotoiseen opetukseen kuin muun opetuksen tueksi liitettävään mediaopetukseen.

Ennen videopajaa selvitimme, miten opettaja oli opettanut mediakasvatusta luokalleen. Kehittämishankkeen tavoitteena oli lisätä oppilaiden mediakompetenssia ja opettaa ne Opetushallituksen mediakasvatuksen tavoitteina olevat asiat, joita opettaja ei ollut huomionnut opetuksessaan. Opetushallituksen mediakasvatustavoitteet (ks. luku 2.4) ovat laajoja kokonaisuuksia ja monella tavalla tulkittavissa. Opettaja oli keskittynyt opetuksessaan osallistuvaan, vuorovaikutukselliseen ja yhteisölliseen viestintään ja median vastaanottajana olemiseen. Opetuksessa oli keskitytty viestin vastaanottajapuoleen, joten videopajassa oli mahdollisuus harjoitella viestin sisällön tuottamista.

Pyrimme saamaan oppilaat ymmärtämään median tuotantoprosessia itse tekemisen kautta tekemällä oppilaiden kanssa uutisia. Tekemällä videouutisen oppilaat pystyivät sisäistämään, minkälaisia asioita julkaistavaa tuotetta tehdessä on otettava huomioon. He pystyvät jatkossa soveltamaan oppimaansa myös vastaanottaessaan viestiä.

Ennen kurssin suunnittelua tehty kysely osoitti, että oppilailla oli vähäiset kokemukset mediasisältöjen tekemisestä ja mediatekniikkaa tunnettiin vähän (kuvio 1, 27). Kurssin aikana huomasimme, että oppilaat oppivat nopeasti, mikä kertoo osaltaan siitä, että tekemällä oppiminen on hyvä vaihtoehto. Kurssin jälkeen oppilaat osasivat opettamamme asiat keskimäärin hyvin, yli puolet oppilaista osasi kunkin käsitellyn osa-alueen. Tulosten perusteella päätelimme, ettei oppilaille ollut aiemmin annettu mahdollisuutta käyttää mediatekniikkaa tai tehdä mediasisältöjä.

Oppilaiden havainnoinnin perusteella voimme sanoa, että oppilaita motivoi itse tekemällä oppiminen. Oppilaat osoittivat ymmärtävänsä mediasisältöjen merkityksiä ja median asemaa. Tekemämme loppukyselyn perusteella voimme sanoa, että oppilaat sisäistivät kurssin aikana uutiskriteerit ja uutisen merkityksen.

Täydensimme omaa kehittämishanketta haastattelemalla saman koulun mediapainotteisen luokan opettajaa. Haastattelulla selvitimme, miten mediakasvatus saataisiin osaksi alakoulujen opetusta laajemmin. Havaintojemme ja haastattelun perusteella median opetusta voitaisiin lisätä alakouluissa käyttämällä mediaa osana muuta opetusta. Myös mediapajamuotoinen opetus sopisi opetusmetodiksi ja olisi motivoiva lisä oppimiseen, mikäli opettajien motivaatio, välineresurssit ja aika antaisivat myöten. Mediapajalla voitaisiin myös opettaa ulkopuolisia kouluttajia käyttäen, jos koulun resurssit riittäisivät siihen.

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasimme kuinka suuri, luonnollinen ja innostava osa media on lasten elämää. Huomasimme myös, että aikuiset saattavat kokea lasten median käytön vahingoittavana tekijänä, eivätkä he välttämättä pidä mediaa lasta kasvattavana tai kehittävänä asiana. Osalla oppilaista oli kotona sovittu tietyt ajat, jolloin tietokoneen käyttö tai television katselu oli sallittua. Kasvattajat saattavat kokea median koulua ja oppimista haittaavana tekijänä, kun taas lapset ovat innostuneita mediasta ja heille media pelaamisineen ja television ja elokuvien katsomisineen liittyy iloon ja mukaviin hetkiin ja oppimiseen (Pohjola & Johnson 9–10).

Kurssin aikana huomasimme, ettei oppilaille ollut opetettu tietokoneen käytön perusasioita, kuten hiiren oikean näppäimen avulla kopioimista tai tekstin kopioimista yleensä. Emme kuitenkaan osaa sanoa, onko tämä seurausta siitä, etteivät vanhemmat ja aikuiset ole osanneet opettaa vai siitä, ettei kodeissa ole ollut motivaatiota opettaa tietokoneen käyttöä.

Aikuisille annettava mediakasvatus on erilaista kuin lapsille suunnattu mediakasvatus, sillä aikuisten mediakasvatus keskittyy poistamaan ennakkoluuloja ja vahvistamaan positiivista kuvaa mediasta ja sen käytöstä (Rantanen 2003, 19). Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla aikuisille suunnattu mediapajaopetus, jonka avulla voisi tutkia sitä, millaista mediakasvatusta aikuiset tarvitsevat (ks. luku 2.3).

Tutkielmaamme voi jatkaa tutkimalla sitä, miten kouluissa otetaan laajemmin huomioon Opetushallituksen mediakasvatustavoitteet. Tutkimuksen arvoista olisi myös tehdä valmis opetussuunnitelma kehitysehdotustemme pohjalta ja tutkia sitä, miten hyvin ehdotukset toimivat käytännössä.

Media sisältää monia opetukseen soveltuvia aihepiirejä ja sosiaalinen media on yksi niistä. Se on myös yhä suurempi osa lasten elämää (Kangas ym. 2008, 7). Siksi olisi ajankohtaista tutkia sitä, miten opetuksessa voisi hyödyntää internetiä sosiaalisen median osalta. Jatkotutkimuksen voisi myös tehdä siitä, miten media ottaa huomioon vastuunsa kasvatuksesta ja lapsiyleisöstä.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Herkman, Juha 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.
- Kotilainen, Sirkku & Hankala, Mari 1999. Mediassa on aktiivisen oppimisen mahdollisuus. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita.
- Matikainen, Janne 2008. Verkko kasvattajana. Mitä aikuisen tulisi tietää ja ajatella verkosta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press/Palmenia.
- Nyysölä, Kari 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.
- Oksanen Atte & Näre Sari 2006. Lapset pelissä. Virtuaaliviidakon ansat. Helsinki & Jyväskylä: Minerva.
- Pohjola, Kirsi & Johnson Elina 2009. Lasten mediakulttuuri ja koulu vuoropuheluun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Rantanen, Juska 2007. Mediakasvattajana kentällä. Teoksessa Me, media ja maailma. Plan Suomi säätiö.
- Sinko, Pirjo 2007. Mediakasvatus 2000-luvun opetussuunnitelmissa. Teoksessa Me, media ja maailma. Plan Suomi säätiö.
- Suoninen, Annikka 2004. Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä mediakasvattajan tulee tietää. Tampere: Vastapaino.

Elektroniset lähteet

- Kangas, Sonja, Lundvall, Anniina & Sintonen, Sara 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Lasten ja nuorten mediafoorumi. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008.
- <http://www.arjentietoyhteiskunta.fi/files/120/Lasten_ja_nuorten_mediamailma_pahkinankuoressa_PDF.pdf>. 27.9.2010.

- Kupiainen, Reijo 2005. Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta. Väitöskirja, kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto.
- <<http://www.ulapland.fi/includes/loader.aspx?id=8c4c882d-fbe3-4102-9637-05c39c925ab4>>. 15.11.2010.
- Niinistö, Hanna 2005. Lapset kertovat elokuvin. Teoksessa Huttunen, Anna-Leena & Kokkonen, Anna Mari (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Kasvatustieteen päivät 17.–18.11.2005 Jyväskylässä.
- <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18898/isbn9513923843.pfd?sequence=1>>. 7.11.2010.
- Opetushallitus 2004. 7 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.
- <http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf>. 14.11.2010.
- Tampereen yliopiston www-sivut. Opinto-opas kasvatustieteiden tiedekunta 2008–2010.
- <<http://www10.uta.fi/opas/opintojakso.htm?rid=1607&idx=4&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2009>>. 14.11.2010.

Aineistolähteet

- Mediaopettaja 2010. Haastattelu 2.6.2010. Varsinais-Suomi.
- Opettaja 2010. Haastattelu 2.6.2010. Varsinais-Suomi.
- Oppilaat 2010a. Mediankäyttökysely oppilaille ennen kurssia. Kyselylomake 2.6.2010. Varsinais-Suomi.
- Oppilaat 2010b. Itsearviointi. Kyselylomake 10.9.2010. Varsinais-Suomi.
- Oppilaat 2010c. Lopputesti. Kyselylomake 10.9.2010. Varsinais-Suomi.

LIITE 1: Haastattelupohja opettajille

1. Tekniikka ja materiaali – viestintä työtapana ja oppimateriaalina (ei oppikirjat)

Väline	En käytä	Käytän itse	Oppilaat käyttävät	Kuinka usein?	Miten?	Miksi käytetään/mihin pyritään (median vuoksi/muun opetuksen vuoksi)	Missä oppiaineessa?	Miksi ei käytä?	Miten voisit kehittää välineen käyttöä opetuksessasi?	Jos ei korvataanko jollain? /Millä?
1. Tietokone *										
2. Televisio										
3. valokuva-kamera										
4. ääninauhuri										
5. lehdet										
6. internet										
7. video-kamera										
8. radio										

* Tietokone:
Mitä tietokoneohjelmia?
Kuinka usein?
Missä oppiaineessa?

Mitä varten ja mihin tarkoitukseen?

Kuinka usein tuotate mediasisältöjä luokassanne?
Mitä mediasisältöjä?
Minkä vuoksi?
Miksi ei muita?
Miten voisit kehittää mediasisältöjen tuottamista? (Mihin on mahdollisuudet?)

Kuinka tärkeäksi koet mediasisältöjen tuottamisen?
1 _____ **3** _____ **5**
En lainkaan _____ **Erittäin**
Tärkeäksi _____ **tärkeäksi**

Kuinka tärkeäksi koet viestintä välineiden käyttämisen opetuksessasi?

1 _____ **3** _____ **5**
En lainkaan _____ **Erittäin**
Tärkeäksi _____ **tärkeäksi**

Miksi?

(Media oppimisen vuoksi, vaihtelun vuoksi...)

2. Mediasisältöjen tulkitseminen – viestintä opetuksen kohteena
Mediasällöt viestinnän opetuksen vuoksi

Väline	Mitä mediasisältöjä	Kuinka usein	Miksi näin usein	Miksi tätä välinettä	Miten voisit kehittää mediasisältöjen käyttämistä?
1. Video/DVD					
2. Lehdet					
3. Valokuvat					
4. Äänitteet					
5. Internet (verkkolehdet, ym. Toimitukselliset sisällöt)					
6. TV-ohjelmat, mitkä ohjelmat?					

Mediasällöt muun opetuksen vuoksi

Väline	Mitä mediasisältöjä	Kuinka usein	Miksi näin usein	Miksi tätä välinettä	Miten voisit kehittää mediasisältöjen käyttämistä?
1. Video/DVD					
2. Lehdet					
3. Valokuvat					
4. Äänitteet					
5. Internet (verkkolehdet, ym. Toimitukselliset sisällöt)					
6. TV-ohjelmat, mitkä ohjelmat?					

Kuinka tärkeäksi koet mediasisältöjen käyttämisen opetuksessasi?

1 ----- 3 ----- 5
 En lainkaan Tärkeäksi Erittäin tärkeäksi

Miksi? (Median opettamiseksi, vaihtelun vuoksi)

Edistääkö opetuksesi median aseman ja merkityksen ymmärtämistä?

Miten?

Kiinnitätkö opetuksessasi huomiota median aseman ja merkityksen opettamiseen?

Miten?

3. Ilmaisun ja vuorovaikutustaidot

	Kielellinen	Suullinen	Esiintyminen
Miten kehität oppilaiden vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja?			
Miten olet onnistunut?			
Miksi koet onnistuneesi?			
Mitä olisit voinut tehdä toisin?			
Mikä on estänyt tekemästä toisin?			
Miten voisit kehittää oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen oppimista?			

Kuinka tärkeäksi koet oppilaiden ilmaisutaitojen kehittämisen?

1 ----- 3 ----- 5
 En lainkaan Tärkeäksi Erittäin tärkeäksi

Huomioitko opetuksessasi yhteisöllistä oppimista? (vuorovaikutuksellinen ja osallistava opetus)

Missä aineissa?

Miten?

Minkä vuoksi juuri tätä menetelmää?

Miten koet onnistuneesi?

Mitä olisit voinut tehdä toisin?

Mikä on estänyt tekemästä toisin?

Miten voisit kehittää opetusmenetelmiäsi yhteisöllisen oppimisen osalta?

Kuinka tärkeäksi koet yhteisöllisen oppimisen huomioimisen opetuksessasi?

1 _____ 3 _____ 5
En lainkaan Erittäin
Tärkeäksi tärkeäksi

Miten toteutat opetushallituksen mediakasvatustavoitteita?

Alakoulun tavoitteet:

"Viestintä- ja mediataito-aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. Viestintä taidoista painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää. Mediataitoja tulee harjoitella sekä viestien vastaanottajana että tuottajana."

Miten toteutat koulun omia mediakasvatustavoitteita? Onko koululla? Tiedätkö mitä?

LIITE 2: Mediankäyttökysely oppilaille ennen kurssia

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun yksikkö
Opinnäytetyö, oppilaiden haastattelulomake

Johanna Viherä, Henna-Riikka Huttunen
Kevät 2010

Kyselylomake alakoulun oppilaille

Mediaosaamisen kartoitus videokurssin pohjaksi.

Vastaa seuraaviin valitsemalla paras mahdollinen vaihtoehto tai kirjoita viivalle vastaus. Sinua eniten kuvaavan tai sinusta eniten kertovan vaihtoehdon voi rastiittaa. Kiitos osallistumisestasi opinnäytetyöhömmme.

Käytätkö seuraavia välineitä?

	6-7 kertaa viikossa	3-5 kertaa viikossa	1-2 kertaa viikossa	Vähemmän kuin kerran viikossa	En koskaan
1. tietokonetta					
2. televisiota					
3. valokuvakameraa					
4. ääninauhuria					
5. lehtiä					
6. internetiä					
7. videokameraa					
8. radiota					

Kuinka kauan käytät välinettä kerralla?

	Yli 2 tuntia	1-2 tuntia	Puolesta tunnista tuntiin	Vähemmän kuin puoli tuntia	En käytä
1. tietokonetta					
2. televisiota					
3. valokuvakameraa					
4. ääninauhuria					
5. lehtiä					
6. internetiä					
7. videokameraa					
8. radiota					

Lomaketta käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi.

	Mitä teet välineellä?	
Väline	Missä käytät välinettä?	
1. tietokonetta		
2. televisio		
3. valokuvakameraa		
4. ääninauhuria		
5. lehti – mikä lehti		
6. internet		
7. videokamera		
8. radio		

Atk-taidot

Oletko käyttänyt?	En ole käyttänyt	Jos olet käyttänyt, mitä olet tehnyt?	Kuinka paljon olet käyttänyt (vähän-jonkin verran-paljon)
Tekstinkäsittelyä: MS Word, OpenOffice jne.			
Taulukkolaskentaa: Excel jne.			
Äänen editointiohjelmia: Audacity jne.			
Valokuvan käsittelyohjelmia: Photoshop, Picture Manager jne.			
Internetselainta: Internet Explorer, Firefox jne.			
Taitto-ohjelmaa, lehdenteko-ohjelmaa			
Videon editointiohjelmia: Movie Maker, iMovie jne.			

Kiitos ajastasi!
Johanna Viherä ja Henna-Riikka Huttunen

LIITE 3: Kurssisuunnitelma tunneittain

1. tunti

- opettajien esittely
- kurssiesittely: tavoitteet ja sisältö
- esimerkki uutinen Ylen Mun uutisista
- keskustelu: millaisia ajatuksia juttu herätti, tuliko jo aiheita mieleen?
- mikä on uutinen? uutiskriteerit
- julkaisemisen merkitys, julkaisualustat
- ryhmien jakaminen
- esimerkki uutinen aiheista
- kamera: nauhoittaminen

2. tunti

- kertaus: uutiskriteerit
- kuvakoot
- rajausta, sommittelu, kultainen leikkaus, taustan merkitys
- kuvakulmat
- keskustelu: koulualueen hyvät kuvauspaikat
- kamera: nauhoittaminen, zoomaus, videokuvan katsominen kamerasta, äänentaso, jallusta
- harjoitus: kuvakoko-, rajausta- ja sommittelu

3. tunti

- edellisen tunnin harjoitusten katsominen ja palaute
- kertaus: rajausta ja sommittelu, taustan merkitys
- kuvituskuvat
- kuvituskuvaesimerkki
- kameran kertaus
- haastattelu- ja mikrofoniharjoitus
- aiheiden miettiminen omiin uutisiin

4. tunti

- kysymysrakenne
- kaksi kysymystehtävää (ks. liite 5)
- suunnittelu käsikirjoitus: aihe, haastateltavat, haastattelupaikka, kuvituskuvan suunnittelu
- tehtävä: oman käsikirjoituksen laatiminen + 10 kuvituskuvaa
- kotitehtävä: haastatteluajkojen sopiminen haastateltavien kanssa

5. tunti

- ennakkotiedon merkitys
- tehtävä: ennakkotiedon hakeminen omaan uutiseen
- kertaus: kysymysrakenne
- tehtävä: kysymysten laatiminen omaan uutisjuttuun

6. tunti

- haastattelukuvaukset
- edit-harjoitus

7. tunti

- kuvituskuvan kuvaukset
- edit-harjoitus

8. tunti

- editointi: ylimääräisen materiaalin leikkaaminen

9. tunti

- editointi
- spiikki
- spiikkiesimerkki
- spiikin kirjoittaminen ja äänittäminen

10. tunti

- editointi: kuvituskuvan lisääminen

11. tunti

- editointi: nimitietojen ja lopputekstien lisääminen
- äänentasojen säätäminen

12. tunti – kaikkien yhteinen kerta

- valmiiden uutisjuttujen katsominen
- palaute uutisista
- testi oppilaille
- itsearviointi kurssilla opituista asioista

LIITE 4: Yhteistyökoulun atk-opetuksen luokkakohtaiset tavoitteet

1–2 lk.

Oppilas osaa:

- käynnistää ja sammuttaa tietokoneen sekä sammuttaa kaikki käynnissä olevat ohjelmat ennen tietokoneen sammuttamista
- käyttää hiirtä ja näppäimistöä
- käyttää omalle tasolleen sopivia opetusohjelmia (esim. web-aapinen) yhdessä opettajan kanssa

3–4 lk.

Oppilas osaa:

- 5. aukaista ja tallentaa tiedostoja
  - 6. tuottaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla (Word/Works), korjata tekstiin jääneet virheet sekä asemoida tekstin
  - 7. tuottaa piirustuksen jollakin piirto-ohjelmalla sekä liittää tekstiä ja kuvia yhteen
- käyttää omalle tasolleen sopivia opetusohjelmia (esim. Laskumatikainen 3 & 4)

5–6 lk.

Oppilas osaa:

- 5. liittää tekstiä ja kuvia yhteen
- 6. käyttää leikepöytää ”leikkaa/kopio/liitä” -käskyin

LIITE 5: Tehtävät

Tehtävä 1:

Koulun rehtorin mielestä koulu ei tarvitse lisää liikuntapaikkoja. Rehtorin kommentti: ”Olemme juuri satsanneet viime vuonna uusiin keinuihin. Koulullamme on nyt tarpeeksi monipuolinen liikuntavälineistö”. Toimittaja: Koululla on tällä hetkellä liikuntavälineinä keinut, jalkapallokenttä ja koripallotelineet. Mutta mitä mieltä ovat koulun oppilaat näiden välineiden riittävydestä... Oppilaan kommentti: ”Mun mielest tääl ei kyl oo kaikkee mahdollista. Ei meil oo ees ruutuhyppypaikkaa!”

Mitä toimittaja on kysynyt rehtorilta ja oppilaalta, jotta toimittaja on saanut yllä olevat vastaukset?

Tehtävä 2:

Koulun pihalla ei ole ruutuhyppelypaikkoja, ja vuodesta toiseen oppilaat ovat lainanneet opettajan taululiitua piirtääkseen ruudut itselleen. Haluat selvittää, olisiko koulun kannattavaa maalauttaa ruutuhyppelypaikat pihalle, jotta oppilaiden ei tarvitsisi piirtää joka päivä uusia ruutuja.

Ketä haastattelet ja millä kysymyksillä?

LIITE 6: Leikkausohjeita

1. Mieti, mitä haluat kertoa jutulla.
2. Leikkaa ensin haastattelusta haluamasi lauseet tarvittaessa kysymyksineen ja siirrä ne aikajanalle.
3. Kiinnitä huomiota siihen, kuinka monta minuuttia haastattelusta jää jäljelle – tarkoituksena on tehdä 2 minuuttia pitkä juttu. Jos jäljellä on enemmän kuin kaksi minuuttia – karsi haastattelusta vielä lisää pois. Mieti, voitko poistaa kysymyksiä niin, että haastateltava jatkaa juttuaan luonnollisesti. Aina on parempi, jos kysymyksiä ei tarvitse jättää, ja vastaukset ovat sellaisenaan ymmärrettäviä.
4. Mieti lauseiden järjestys uudelleen – olisiko jokin toinen järjestys paremmin ymmärrettävissä?
5. Etsi materiaalista sopivat kuvituskuvat.
6. Lisää kuvituskuvat haastattelun leikkauskohtien päälle.
7. Lisää alku- ja lopputekstit, sekä tarvittaessa haastateltavan nimitiedot.
8. Lisää lopuksi taustalle äänimatto ja tarkista sen äänentaso.

LIITE 7: Testi oppilaille

TESTI: Videokurssi, syksy 2010

Mistä tunnistat uutisen? (uutiskriteerit)

Mitä pitää ottaa huomioon, kun juttusi julkaistaan? (Vertaa, jos juttusi tulisi vain itsesi käyttöön.)

Mitä eroa on televisiolla ja internetillä julkaisupaikkana?

Luettele kuvakoot ja kerro, mitä kuvakokoa käytät uutisen haastattelukuvassa.

Tehtävä: Teet juttua lähikauppasi karkkivalikoimasta. Minkä valitsisit haastattelupaikaksi ja mistä ottaisit kuvituskuvaa?

Mitä pitää muistaa kuvauksissa ennen kuin haastattelet?

Millainen on hyvä haastattelukysymys?

Mitä eroa on Tallenna (Save) ja Tallenna nimellä (Save as)?

Piirrä kultainen leikkaus vieressä olevaan vaakakuvaan.

LIITE 8: Oppilaiden itsearviointi -lomake

Osaan itsenäisesti seuraavat asiat:
(Ympyröi numero, jos osaat asian)

1. Kuvata videokameralla
2. Katsoa kuvatut videot kamerasta
3. Liittää mikin ja kuulokkeiden piuhat kameraan
4. Laittaa kameran jalustaan, ja suoristaa jalustan
5. Avata Windows Movie Makerin ja avata siellä oman projektini
6. Leikata videokuvaa
7. Vaihtaa kuvien järjestystä timelinella
8. Lisätä kuvituskuvaa puheen päälle
9. Nauhoittaa spiikin
10. Säättää äänentasoja
11. Lisätä haastatteluun tunnistetiedot sekä lopputekstit

Kirjoita kurssipalautteesi tämän kyselyn taakse.